

ОРИСЯ ГАЛИЧАНКА

СЕРЕД БЛИСКАВОК І БУРІ

МЮНХЕН — РИМ 1967

ОРИСЯ ГАЛИЧАНКА

СЕРЕД БЛИСКАВОК І БУРІ

БІБЛІОТЕКА «БЛАГОДІЙНОЇ ІСТИНИ» Ч. 1

МЮНХЕН - РИМ 1967

Друкується за благословенням Церковної Влади

В сторіччя
канонізації

1

8

6

7

Святого
Йосафата

1

9

6

7

ВСТУПНЕ СЛОВО

I

Вже двадцять років тому серед блискавок і бурі понеслась пісня Орисі Галичанки про життя і подвиги св. Йосафата. Вона понеслась, як кажуть, крізь сльози, серед лиха та журби. І стала, за Франком кажучи, «наче брат, що гонить з серця горе». Спів її подібний до роси, що в спеці підкріплює напівзів'ялі цвіти. Це немов спів українського народу, що вже неодну руїну перебув: і татарські лихоліття, і панщини ярмо тверде, і за віру жорстокі переслідування. Та в серці, хоч і як недолею прибитім, надія на краще майбутнє не завмерла. Вона жива і б'є, немов цілюще джерело: «В кім надія ще лік, кого бій ще манить, людське горе смутить, а добро веселить — той цілий чоловік».

Ім'я автора поеми видумане зі зрозумілих причин в умовах сибірської каторги, коли ця поема була написана. Не було б вказане і тепер виявляти правдиве ім'я автора — сибірського в'язня, що знайшов спосіб переслати свій твір до вільного світу. Отож автор поеми, що його «людське горе смутить», що відчуває терпіння свого народу, вилив свої почуття в поемі, задивлений при цьому в постать українського святого і мученика за віру, Йосафата, Полоцького Архієпископа. Його пісня кромна, безпретенсійна, подібна до «цвітки дрібної» Маркіяна Шашкевича, бо призначена передусім для української дітвори. Вона летіла справді на хви-

лях вітру, щоб продістатись крізь залізні за-
слони у широкий і вільний світ. Але заки могла
станути «на папері сумними рядками», покірно
чекала на свою чергу. Щойно в 1967 році тор-
жественне святкування століття від дня про-
голошення святим Йосафата стало доброю на-
годою до видання поеми. Однак, сама нагода
була б не вирішила ще друку невеликої роз-
міром книжечки. Справу вирішив Архіпастир
Скитальців, Архієпископ Кир Іван. Доціню-
ючи автора і тему, що він її оспівав, як і важ-
кі умовини, в яких зродилась поема, а при тому
бажаючи дати українським дітям й українсько-
му юнацтву в ювілейному році св. Йосафата від-
повідну книжечку, дав благословення і грошеву
допомогу на видання твору Орісі Галичанки
«Серед Блискавок і Бурі». Цей твір появляється
в Бібліотеці «Благодійної Істини», бо інакше й
не можна назвати виданих друком Листів,
Письм та інших видань Апостольського Візита-
тора Українців у Західній Європі.

Рукопис підготував до друку Ректор УТГІ,
проф. Ростислав Єндик, і тим самим начебто дав
печатку одній з Високих Українських Шкіл тут
на чужині в тому розумінні, що поема принесе
користь читачам, а може й духовну насолоду
для тих усіх, що проходять путь «юних днів,
днів весни». Отець Богдан Курилас, ЧНІ, завдав
собі теж немало труда при фаховій ревізії тек-
сту. На початку книжечки поміщено і гарний
портрет, чи радше іконку св. Йосафата з суворим
аскетичним лицем і стрункою постаттю в свя-
тительській мантиї, з жезлом і пальмою перемо-

ги в руці. Цю іконку намалювали Сестри Венедиктинки в Схотенгофі у Бельгії, ті самі, що в своїх рядах мають декілька монахинь, обізнаних з історією української Церкви й народу, і вже від довгих років дуже цікавляться долею нашої Церкви та спомагають її молитвою і друкованим словом у статтях і книгах, писаних в різних західноєвропейських мовах. Досить згадати тут поважну книгу про Слугу Божого Великого Митрополита Андрея, що її написала монахиня Венедиктинка Мати Урсуля. Іконку св. Йосафата тут друкуємо вперше.

II

В цьому році український народ святкує Йосафатів ювілей і віддає йому честь та пошану, на яку ця могутня постать вповні заслуговує. А заслуговує вона також і на те, щоб її всесторонньо й глибоко пізнати і від неї вчитися жертвенної праці для великого діла — здійснення релігійної і національної єдності народу. Саме в часі т. зв. єкуменічного, тобто вселенського руху християн у світі, повчальною для нас усіх стає поведінка св. Йосафата з нашими братами некаатоликами. Св. Йосафат зачерпнув її ще дитиною з Божого надхнення. Опісля він пізнав правди вселенської віри з наших власних літургічних книг і саме на їх підставі зумів так часто переконати противників св. Об'єднання про непохитні засади церковної єдності, прийняті всією Христовою Церквою впродовж перших десятих сторіч, а саме: церковною підставою єдності є тільки злука з Апостольським Престо-

лом Верховного Апостола св. Петра в Римі, що від Христа дістав ключі на знак найвищої влади в Церкві. Наші Богослужби у Празники Верховних Апостолів Петра й Павла і на Поклінкайданам св. Петра дуже ясно голосять про верховну владу Петрову згідно з Христовими словами, записаними в Євангелії: «Ти є Петро-скеля і на цій скелі я збудую мою Церкву». Отже, Христос говорив про одну Церкву й потребу церковної єдності підкреслив у Своїй Архієрейській молитві: «Щоб усі були одно».

Ювілейний Йосафатів рік заставляє нас усіх до наполегливої єкуменічної діяльності. Бо ж після тих велетенських зусиль, що їх поклав на дорозі з'єднання Слуга Божий Митрополит Андрей, задивлений у постать св. Йосафата, ми повинні бути перші у єднальній дії християн, а не тільки принагідно брати участь у розмовах чи з'їздах. Ми ще й сьогодні найчисленніші католики східнього обряду і найближчі думкою і серцем до наших православних братів. До нас відносяться слова папи Урбана VIII, що їх так часто повторюють інші Вселенські Архієреї: «Вами маємо надію об'єднати Схід». Чи наша мовчанка дасться пояснити тільки тим, що доля нераз уже відштовхнула нас від праці, до якої призначило нас Боже Провидіння й історія? Чи може і тим, що давня, багата на духові і матеріяльні здобутки праця митрополита Рутського і св. Йосафата щезла, а сучасна доля нашої Церкви подібна до Лазаря або біблійного Іова, що з усього обдертий, струпами вкритий, серед наруг власних приятелів, лежить на смітнику, надіючись тіль-

ки на Милостивого Бога! Пригадується 1623-ій рік, коли Йосиф Вельямин Рутський був у сеймі на останнім, як кажуть, сірім кінці без вирішного голосу і жалівся: «Нині ми без людської допомоги, але надія наша в Бозі». Діло Рутського і Кунцевича є таке величне, що навіть гіркі сльози, сумні спомини і тяжкі думи є відраднені та повні підбадьоруючої сили. Бо їх діло — пам'ятник героїства, дороговказ на майбутнє, постійна пригадка на наше покликання і завдання, доказ невмирущості великої ідеї.

III

Св. Йосафат, Архієпископ Полоцький, мученик за віру і єдність християн, великий син Голині й цілого українського народу, народився 1579-го року у Володимирі, в домі Гавриїла й Марини Кунцевич. Був охрищений в місцевій церкві св. Параскевії Іконійської і дістав ім'я Іван. Ще малим хлопцем у часі молитви сподобився дивного видіння в церкві і відчув, що горюча іскра злетіла з Христового ребра та впала йому на серце. Почув внутрішній голос, що має посвятитись на службу Христові.

На 25-му році життя постригся в монаший Чин Святого Василія Великого і прийняв ім'я Йосафата. Єрейські свячення одержав Йосафат у Вильні з рук митрополита Іпатія Потія.

Як архімандрит монастиря Пресвятої Тройці у Вильні був наречений на архієпископа Полоцька і прийняв єпископську хіротонію з рук митрополита Йосифа Вельямина Рутського 12 листопада 1617-го року, маючи тоді 38 років життя.

13 років монаших подвигів і 7 років священничого служіння. Полоцьку архієпархію одержав Йосафат Кунцевич 9 січня 1618-го року і правив нею 5 років і 10 місяців та вкінці обагровив престіл свій мученичою кров'ю, пролитою за єдність всіх християн, а зокрема дітей свого народу. Сталось це у місті Вітебську над рікою Двиною 12 листопада 1623-го року, тобто в шосту річницю своїх архієрейських свячень і під кінець 44-го року життя.

Рибники вкинули тіло в ріку. По кількох днях його знайшли і поховали дуже урочисто в катедральній церкві в Полоцьку 18 січня 1624-го р. в тому гробі, що його він сам приготував. Похорони відслужив сам митрополит Йосиф Рутський з трьома владиками, а саме: Антонієм Селявою, архієпископом Полоцьким, Григорієм Михайлівським, єпископом Пінським, та Левом Кревзою Ревуським, архієпископом Смоленським.

IV

Йосафат після смерті залишився живий та страшний для ворога католицької віри в Україні, давньої царської і сучасної Москви. Рже в часі похорону Святого величав його такими словами Лев Кревза, єпископ Смоленський: «Ніщо це було йому, Йосафатові, три або чотири рази в тиждень сповідатись і в кожне більше свято. Коли сам не служив, що рідко бувало, зі священничих рук приймав побожно Тіло і Кров Господню, чого ми є наочними свідками». А найстарші свідoctва одноголосно підносять і хва-

лять незвичайні чесноти Святого: його пастирську ревність, мужність, скромність, омертвлення, погорду земськими речами, любов до Божих справ, справедливість, слухняність, милосердя, лагідність і великодушність. Давні проповідники переказують вірно події з життя св. Йосафата. Немає в них нічого видуманого або перебільшеного, немає в них ніякої легенди. Вони навіть скупі в наведенні чудес. Подають всього тридцять, а натомість записаних же і судово стверджених є бодай сто чудес св. Йосафата.

Від смерти Йосафата до наших днів відбулось принаймні дванадцять урядових розпізнань його нетлінних мощей, зумовлених потребою вдягнути тіло в нові дорожчі ризи, чи перенести його на інше місце, чи сховати перед насиллям царської руки. Коли 1800-го року відбулась відома восьма з черги урядова рекогніція мощей у прияві Антонія Ангеловича, тоді Перемиського єпископа, пізніше Галицького митрополита, а двадцять шість років опісля ще інша при участі Холмського єпископа Ціхановського, то мощі були ще нетлінні. Тіло добре трималось кістяка так, що легко можна було переодягнути Святого в нові святительські ризи, підносити його за рамена і навіть посувати на столі, взявши за руки. Щойно коли царська рука 7 червня 1873-го року, начеб у відповідь на торжественну канонізацію св. Йосафата в Римі, спрятала їх з престола в підземелля Василянської церкви в Білій на Підляшші, замурувала їх і засипала румовищем так, що слід по них пропав, щойно тоді там від вогкості і браку чистого повітря, тіло

сильно знищилось. Знищилось тому, що пролежало в підземеллі 42 роки, заки відкрив його там випадково учитель з Золочівщини Теодор Заяць і радісну вістку про це заніс до Львова. Тоді святі моці перевезено до Відня у безпечніше місце і покладено в храмі св. Варвари. Там 30 серпня 1917-го року перевів Слуга Божий Митрополит Андрей, царський в'язень і поворотець із далекого заслання, передостаннє розпізнання і вложив на них нові золоті ризи, саккос і омофор, білий стихар з багряними струями, мітру і жезл, панагію, хрест і пальму мучеництва.

І з Відня довелось забрати моці Святого, бо й там грозило їм знищення збоку Москви, незмінної у ворожому наставленні до католицької України. Їх перевезено до Риму і тут спочили вони в Соборі св. Петра. Чи не палець це Божий, що св. Йосафат, як колись у Відні, так тепер у Римі, чекав на Митрополита Первоєрарха української Церкви, також в'язня за віру і поворотця з сибірських заслань? Ось сюди до св. Йосафата линуть в Році Віри українські паломники з цілого світу і заносять свої молитви і свої благання за волю і кращу долю Церкви і народу.

Молитва смиренних благоугодна Богові. Рона не пропаде, а за заступництвом св. Йосафата прискорить сповнення наших мрій і бажань про волю і кращу долю Церкви і народу.

о. Мирослав Марусин

Рим, 2 серпня 1967.

Частина I

ІДЕ АПОСТОЛ-ДОБУВАЧ

ЗАСПІВ

I.

З сонця ллється в келих квітів
Золотий янтар ущертъ
І краса сміється в вічі,
Де буйне життя — не смерть!
Пісне-пісенько сердечна,
Ти, пестійко моїх мрій,
На мохнатий камінь впадеш,
Як у заморозь іней,
Чи промінням ясним ляжеш
Ти у серденька дітей?

II.

Чи не гарно було б, друзі,
Якби в полі ген у лузі,
Там, де біла черемшина
Бантик вплела між ольшину,

Або в тіні у садочку,
У школярському гурточку,
На зелений килим сівши
І на книжку очка звівши,
Здержати у собі дух,
Щоб почути, як услух
Хтось з дівчат оцих русявих
Або з хлопчиків чорнявих
Ще й під струни бандуриста
Ладно, плавно і барвисто
Прочитали б — розповіли,
Як з Святого Духа сили,
З Його ласки-благодаті,
Викохала сина мати,
Як ця квітка в чудо-шаті,
Українське дитя гоже,
Возвеличить ім'я Боже
І дасть приклад, як нам жити,
Христу-Богу так служити,
Щоб до серця притулити
Всіх бідняг, калік і битих,
Щоб з серпом іти на лан,
Де солодкий кличе Пан:
Хоч зігнеш удвое спину,
Жни на ниві без спочину,
Щоб свята вела нас Воля
Там, де жде всіх краща доля,
Вічне щастя, мир і слава —
Світло Божої держави.

З МИНУЛОГО НАШОЇ ЦЕРКВИ

Буде більш ніж років триста,
Як давили нас дочиста
Панщина і різні злидні,
Ще й до цього нарід бідний
Без науки та без школи
Жив-бідив, нещасний, кволий.
Тоді були й такі «жарти»,
Що пани, підпивши з кварти,
Запрягали людей в плуг.
Терпів нарід від наруг,
Церква в горю і безсила,
Наче пташечка безкрила.
Черв'ячки ж — які дрібчасті,
А підточать дуб гіллястий.
Так незгода поміж нами,
Розлад з Римом і з папами,
Були тими шкідниками,
Що пустили нас з торбами.
Щоб покласти цьому край,
Наблизити людям рай,
І владики, і вельможі
Всі зійшлися в дусі Божім
І в Бересті мали раду,
Як спасати всю громаду:
Треба нам зачати з того,
Щоб великого святого
Володимира-кагана,
України князя-пана,
Віру знову привернути,
Схід до Риму обернути.
Бо від предків нам відомо

І не тайна це нікому —
Візантія від століть
Була з Римом одна міць!
Спільно пили із криниці,
Де Петрова є Столиця,
Царський город і Рим місто
Одно було — тіло Христа.
Римський вузол всіх в'язав,
Як Христос це наказав!
І в часи Володимира
Єдність була, злука щира.
Ось в цей час святої злуки
— Правду кажем, діти й внуки, —
Володимир цей великий
(він зачислен в святих лики)
З Царгороду обряд взяв,
Як цей папи не цуравсь.
Лиш татарське лихоліття
Довело, що віри квіття,
— Соків з Риму не лишилось —
В'яло, сохло, покрушилось.
А Цар-город? В тім і горе —
Сліз пролити б повне море:
Візантія є те місто,
Що Христа одержу чисту
На дві часті розірвало,
З Римом єдність розв'язало.
Та це скоїлось пізніш...
Ми ж так зробім, друзі, ще:
Слід би з Римом нам зв'язатись,
Він нам буде Батько-Мати!
Він підійме нас з барлогу
І поставить всіх на ноги,

З загуменів нас, безправних,
Поведе на шлях державний,
Він основу дасть гранітну,
Обійме рам'ям всесвітнім!
Так рішили, так зробили,
З Римом єдність заключили,
Славна Унія в Бересті
Обновила нас нарешті!
Хто ж вони, ті Божі тури,
Що Унії здвигли мури?
Хто ж потяг важкого воза?
Це — Терлецький і Рогоза,
Рутський Йосип і Потій.
Чи не гарна мрія мрій?
Четверні оцій від нині
Вічна честь на Україні!
Христе, кріпи їхні сили,
Дай відвагу й міць Данила,
Твій, Пречистая, Покров
Будь їм захист і любов!
Впало зерно на всю ниву,
Гей, багате буде жниво!
Але ж і кукіль попався,
Бій між рідними почався.
Дехто за, а другі проти,
Хто де явно, хто, як кроти,
Спори, лайки та завзяття,
Гнів горить, як те багаття,
Мало їм тієї сварки,
Браття взялися за барки.
Плеще ворог із утіхи,
Що завівся бій під стріхи.

ДИТЯЧІ РОКИ

Де дитячий щебет-сміхи,
Там у хаті повно втіхи.
А в Кунцевичів у хаті,
Чи могло бувають іначе?
Їх сім'я, то, пане-брате,
З Володимира містечка,
Далі ген за Берестечком.
Годі правду нам таїти:
Добрі були всі їх діти,
Та найліпший був Івась,
У майбутнім Церкви князь.
Ось прийшло мені на ум:
Нехай тільки дзвін бум, бум,
Який в хаті тоді шум!
Хлопці чистять черевички,
Сестри строяться у чічки,
Вмиті, чисті, як шовкові,
Всі до церкви вже готові,
Бо дітвора і не з'їсть,
На відправу ж побіжить!
Івасюньо же малятко
Просить-молить паню-матку:
Івасюньо же маленій
Бумба* — каже — бумба, неню.
Іваньо не буде й гаму,
Білу льолю дайте, мамо!
Зодягає мама сина.
О! він цяця, як каліна!

* Церква в дитячому говорі на Лемківщині.

Шаравари, бач, новенькі,
Чобітки то червоненькі,
Жовтий пояс, шапка сива,
Всі аж охкають із дива.
Що там нехрист, чи чужак,
Український він козак!
Поміж верби кучеряві
Спішать вірні на відправу.
Сходяться на Службу люди,
Хто лінивий — Бог осудить!
Сонце ясне, вселаскаве,
Проведи всіх на відправи.
Ось дівчатка, квіти-зорі,
Йдуть легенько, як прозорі,
Там знов хлопців мчить громадка,
Тут же, ближче, пані-матка
Привела свої малятка.
Будь благословенна, нене,
Що дітей ведеш до Мене,
Діточок із мого царства,
Щоб не знали зла, варварства.
Будь благословенна, мамо,
Що увечорі так само,
Як і вранці без утоми,
Хочби там і били громи,
Ти з малят очей не зводиш,
«Отче наш» якслід проводиш.
Будь благословенна, мамо,
Що ведеш дітей до храму,
Тут за прикладом Христовим
Вчаться жертви і любови,
Бо ж у ці святі хвилини
Серденько та ум дитини

Полум'ям до Бога лине,
Зорить райській палати,
Бачить янголят крилатих.
Нас діток, кохана нене,
Всіх ведеш до Бога Сина,
Нас проводиш в Божу путь,
В Бога ти щаслива будь!

БОЖА ІСКРА ЗАПАЛАЛА

І не зчувшись у дорозі,
Івасюньо вже при Бозі,
До церковці Параскеви
Тюп, тюп, тюпає Кунцевич.
А на церкві, край дороги,
Де старці сидять безногі,
Висить хрест, святе Розп'яття
(Нам нагода до каяття).
Що ж? Мале дитя цікаве
Витягає руцю праву,
Водить пальчиком біленьким
І зове-гука до неньки:
Мамо! Мамо! Буба, буба!
Тихо, цить, дитино люба.
Мамо! Мамо! Я... хвилину...
На головці, бач, тернина!
Ой, і кровця тут на боці,
Ще й сльозинка ось на щоці.
Хто ж ці руці подіравив,
Хто ці нозі закривавив?

Хто Він в ранах цих глибоких,
Чом сумний Він, одинокий?
О, Івасю мій маленький,
Це — Ісус наш солоденький!
Свої руці дав пробити,
Щоб нам небо відчинити.
Прокололи й цвяхом нозі,
Щоб на своїй ти дорозі
Зберігав закони Бозі.
А ось з серця кровця ллється
Струмочками-слізоньками,
Болить серце у Ісуса,
Як упадеш у спокусах.
На! Поцьомай тії рани,
Люби Спаса, мій коханий!
Жаль Христа дитяті стало,
Добре серце в ній не спало.
І з рук маминих піднявшись,
Рученьками хрест обнявши,
Наче квіточка припало,
Христа рани цілувало.
Цілувало же гарячим
Всім чуттям своїм дитячим.
О, солодка Бозі бубо,
Як з Тобою дітям любо!
Та на диво в цей момент
Загорів весь фірмамент.
Чи вогонь це, чи пожежа,
Чи із полум'я мережа,
Що Розп'яття Боже трудне
Загоріло у полудне?
Та де ж креміль, де кресало,
Що так тепло й ясно стало?

Як гірлянда з рож іскряна,
Йде вогонь із боку Пана.
Стрепенулося дитятко,
Де ж ви, де ж ви, пані-матко?
Миттю мама нахилилась:
Що тобі, перлино мила?
Найдорожча зоре-нене,
Бач! Ісус іде до мене.
З Його боку, з Його рани
Бозя іскру шле кохану,
Що від Серця відірвалась
В серденько моє попала.
Найдорожча зоре-нене,
Це Ісус прийшов до мене!
Мама дивиться довкола,
Де ж ці іскри, мій соколе?
Мій синунцю, мій єдиний,
Не хворенький ти, любимий?
Не тривожся, рідна мати,
Що вогонь горить в маляті.
Це же Божий знак дитині,
Що Христа буде любити
І, як Він, буде терпіти.
Серед блискавок і бурі
В своїй крові, як в пурпурі,
Він колись складе офіру,
Як Любов безмірну й щиру.

МАЛИЙ ШКОЛЯРИК

Як я був ще молодим,
То казав нам дяк Максим:
Хто не любить школи, книжки,
Того «нендза» буде гризти.
Як Івась вам не навчиться,
То Іван уже не втне,
Горе неукам буде!
Ось тому Івась школяр
«Перегриз» якслід буквар.
Не такий, як він тепер,
Бо тоді то був псалтир.
Він не тільки знав читати,
Вмів вам титли розбирати,
Знав усі церковні книги,
Всі мінеї, октоїхи
І тріоди, типіки
Може й краще ніж дяки.
Але знати — то ще мало,
Скільки бо людей бувало,
Що освіти — повні міхи,
Та нікому з цього втіхи,
Ані Богу, ні народу,
Бо вони не дали плоду,
Жили тільки так для себе,
Хоч у ближніх є потреби.
Він не так!
Всю відправу знав дочиста,
Чи Різдво це, чи Пречиста,
Чи Неділя всіх святих —
Знає він там кожний стих.
Знав, коли кадило дати,

Знав «подобні» всі співати,
І «воскресні», і «болгарські»,
Ось хлоп'ятко вам лицарське!
Він охоче йшов в крилоси
І свій милий голосочок
Не щадив він для розради,
Для збудовання громади.
І любив же він відправи,
Ці — душі духовні страви.
Як чарівне квіття в казці,
Він швиденько ріс у ласці,
І у Бога, і в людей,
От, таких би нам дітей!
Бо це правда ж, любі браття,
Що приємно в такій хаті,
Де брат брату помагає,
Не свариться і не лає.
Зла боїться дужче грому,
Не пошкодить той нікому,
Злих друзів він обминає,
З гнізд пташок не вибирає.
І такому кожний рад,
Бо не ходить в чужий сад,
Шкоди він не зробить в полі
І дбайливий він у школі,
Там, де можна, пожартує,
Старших всюди пошанує.
Гідним дітям слава-честь,
Бо давно сказав мудрець:
Добрі діти є вінець,
А лихії — то кінець!

У могилу заганяють
Тата-маму — ось що знають.
А нема ж такого краму,
Щоб купив ти тата, маму.

В ЛИТОВСЬКОМУ МІСТІ ВІЛЬНІ

Їдь, мій синку, в місто Вильно,
На купця учися пильно.
Знай, що місто — блудні сіті,
Не посмій у них згубити
Добру славу твого роду
З українського народу.
Із побожним приставай,
А від злих полу втинай,
Добрим прикладом світи,
А на соблазн не іди.
Хто бо словом чи ділами
Сіє зло між діточками,
Чи він простий, чи мудрак,
То такому краще б так:
Поки нічка землю вкриє,
До поганця того шиї
З млина камінь прив'язати,
Затопити в морську глиб,
Щоб на віки там погиб!
Слухав добрий молодець,
Що навчав його отець.
В місті Вильні тьма народу
І кого ж нема там з роду?
Є литовці з своїм салом,

З Білорусі бульб чимало,
З сілля наші чумаки,
Із вівсом тут поляки,
З цинамоном тут сирійці,
З макаронм італійці.
Є китайці, венеціянці,
Є і різні голодранці,
Що то ніби і культурні,
Але вас пошиють в дурні.
Є татари, є вірмени,
Все галайка — купуй в мене,
В мене всякий рідкий крам,
Запівдарма все продам!
Дурисвіти, дурилюди,
Що за хлань є в ваших будах?
Шовки, хутра і пурпури,
Ананасів повні хури,
Сливи, фіґи, ба, й родзинки,
Не тече вам з рота слинка?
Ой, ви, дітоньки печені,
Тут ще гамани печені.
Ой, солодко тут, мадзель,
Не пішли б на карузель?
Так і їдуть назад-гузь,
З карузелі впав Петрусь.
А панянку взяла колька,
Бо весела була полька.
Тут утіхи для всіх стане,
Бо з ведмедем є цигани,
Там у клітці морська свинка,
Тут фальшує катеринка:
Тірляй, тірляй, тірляй-ля,

В Срулька чесна торгівля!
Дам прецелька, дам гамана,
Тільки гривню дай з кармана.
Їж цукерки, їж банани,
Скільки духу в тебе стане,
Тільки гривню дай з кармана.
Тірляй, тірляй, тірляй-ля,
В Срулька чесна торгівля!
Плету дівкам теревені,
Тільки гривню дай з кишені,
Павутину на спідничку,
Цімес-файно вам до личка.
Тірляй, тірляй, тірляй-ля,
В Срулька чесна торгівля!
Ще погляньте на узгір'я,
Там аж куриться від пір'я,
Все, що кваче, кудкудаче,
Що гелгоче, в клітках скаче,
Все загорнуть Рухлі ручки,
Щоб смачненькі мати кучки.
А беззуба хитра Меська*
Суне руки в кошик Хвеськи.
Вуси-дус? Чи може лйкі?
Ну, я куплю все без лайки,
Я за копу дам пів копи,
За пів копи дам я мендель.
Ось вам торг і швіндель-міндель!
З Кавказу купці носаті,
Цибулясті і пейсаті,
У ярмурках і мисюрках,

* Ім'я.

Дурять вас, як того турка.
Вже полудне, сонце гріє,
А в купців сорочка пріє,
Хто їсть юшку, а хто флячки,
Хто селедця за троячки.
Рейвах, галас, гамір всюди,
Що ж, торгують різні люди.
Крамарює й наш Іванко.
Чи прийде по шовк шляхтянка,
Чи зайде по сіль селянка,
Він привітний є для всіх,
Свої руки все беріг,
Щоб із краму, хочби й з злота,
Не пропала ані йота,
Чесна була праця Йванка,
Не було у нього манка.
У вільний часок від праці
За пусте не буде братись,
В нього тільки тее чути,
Ой, книжок десь роздобути б.
Без знання, без шкіл, наук
Ти, як в темряві павук.
Та й наука, як без Бога,
Варта звуку з щерби рога.
Він жадний на слово Боже,
Слуха казань — бути може —
Хоче раз нарешті знати,
Чи є правда в уніятів.
Він і вчених поспитає,
Хто в «піжмурки» з Богом грає.
Так поважно, крок за кроком,
Він упевнений глибоко,

Що католик-уніят
Справді є Христові брат,
Що Христова Церква там,
Де Петро і Папа сам.
Так Іван Кунцевич в Вильні,
Хлопець чемний, релігійний,
Всіх зумів собі з'єднати.
А принципал — він багатий
І славетний торгівець —
Так задумав накінець:
За Івана дам дочку,
А на віно срібла тьму,
І дукати, і таляри,
Бо він хлопець їй до пари.
Чи піде на це Івась,
Щоб зажить хоч раз, як князь?
На ті скарби він не гляне,
Бо є інші Божі пляни.
Як великої купець марки,
Відмахнувся від талярків.
Земні добра дав в офіру
За любов Ісуса щиру,
Покидає грішний мир,
Йде в Троїцький монастир.
Тут в келії монастирській,
Як на скелі багатирській,
В літ готується орлятко
В світ широкий і далекий,
Повен труду й небезпеки.
Тобі ж Вильно, друга Мати,
Вічна в Бога честь-заплата,
Що нам дала Йосафата.

ПЕРЕД ІКОНОЮ МАТІНКИ БОЖОЇ

Люблю я святі ікони,
Ті без срібла, без корони,
Тихі-смирні, без прикрас,
Що бувають тільки в нас
В рушниках, у барвні квіти,
Щоб, як ясен місяць світить,
Очка Синцьові закрити.
Як солодко тут, Пречиста,
У тій церкві, де з віконця
Смокчуть липи сяйво сонця,
І лямпадка тихо дише,
Легко темряву колише;
Де журливі має Мати
Очі в ласці для дитяти,
Що теплом до мене линуть:
Знов прийшов до мене, сину?
Знов дитячу люблю мрію
Ткав про рясу, про скуфію?
Знов юнацькі ідеали
В нічку спати не давали?
Тихо-тихо в Божім храмі,
Я все скажу добрій Мамі.
А з ікони, як з віконця,
Сипле небо іскри з сонця,
Дари-ласки з рук Марії,
Та й любов Її, що гріє
Моє серце зле, невірне,
Мою душу непокірну.
Та життя текло потоком
Рівно, плавно, рік за роком.

В Йосафата ж аж до смерти
Залишався все нестертий
Образ Матері-Цариці
Особливо з Жиравиці.
І я люблю вас, ікони,
Тихі-смирні, без корони,
Де журливі має Мати
Очі в ласці для дитяти,
Що теплом до мене линуть:
Ти дитячу ткань мрійливу,
Не змінив на сіть зрадливу,
Ти юнацькі ідеали
Не розбив об земські скали.

ІВАН КУНЦЕВИЧ
ПОСТУПАЄ ДО МАНАСТИРЯ

Манастирська церква в Вильні
«Свята Тройця неподільна»
Славна стала на весь світ,
Як це було — розкажіть!
Наш святий Отець Василій
У покорі, ниць у пилі,
Для ченців Устав списав,
До спільноти їх призвав.
Тому спільно вони жили,
Дружньо Богові служили,
Щоб в євангельських обітах
(Це — в убозстві, послушенстві,
В чистоті і у безженстві)

У відреченні від світу,
Щоб у сяйві всіх чеснот,
Молить Бога за народ!
Називались Василіяни,
Царя-Христа преторіяни.
Ці ченці — монахи й нині
Скрізь живуть на Україні.
У литовським гарнім краю,
В його серці, в Вильні, в гаю
Фундував хтось монастир,
Щоб царив тут Бог і мир.
Але що ж, любенькі діти,
Годі правду нам таїти,
Він тоді був підупав.
Богослужень було мало,
Дисципліни бракувало,
На поправу ж він спромігся,
Як Іван в ченці постригся.
О! Прекрасні це хвилини,
Манастирські облечини!
Хор співає п'ятдесятий
Псалом жертви та посвяти,
А на знак, що він в Христову
Чисту службу стать готовий,
Світську одіж з себе скинув,
Щоб про неї слух загинув.
Миттю ж рясу, параман
Зодягнув тут наш Іван,
Хрестовидно стрижуть волос,
Сталь дзвенить, дзвенить уголос,
Що зі слави, що з красот
Ангел впав колись з висот.

А що з світом він зірвав,
Нове ймення перебрав.
Цього світу замкнув віко
Сміло-мужньо, навіть з шиком.
Вмер для світу пан Іван,
Народився монах брат,
Взявши ймення Йосафат!
На Голготу монах входить,
Та не кожний з честю сходить.
Чи ж та жертва повноцінна
Дасть нам зміну докорінну?
Час покаже, я ж не з дому,
Але з гір гукав би громом
І яркіше блискавиці
Я б слова метав із криці.
Не забудь ти, мій народе,
Що лиш жертва велич родить,
Без хреста і без терпіння
Неможливе воскресіння.
І блаженний той народ
Та й не буде він банкрот,
Де маленькі ще хлоп'ята,
Навхрест склавши рученята,
За відправою слідкують
І в душі своїй міркують:
Якби дуже я хотів,
Щоб Ісус оце вчинив,
Щоб і я був при престолі,
Як священик з неба волі.
І щасливий той народ,
Де до жертв і до чеснот
Рветься юне покоління

До добра і душ спасіння,
Де і тато й рідна мати
Тішаться, що їх малята,
Юні хлопці і дівчата,
В монастир іти готові,
Щоб у жертві та посвяті
Дорівняти Йосафату.

БРАТ ЙОСАФАТ У МОНАСТИРІ

Як зробив це Йосафат,
Що завів в монахів лад?
Добрий приклад — це той магнет,
Що й тверде залізо тягне,
Ти земельку оброби,
А потім — хоч що сади.
Ось зачало вже світати,
Час би утренью співати,
Та охочих щось нема —
В церкві тихо, чи німа?
Йосафат це добре знає,
Ні на кого не чекає.
Сам ще досвіту раненько
Монастир підмів чистенько,
Задзвонив в церковний дзвін
І, як палець, сам один
Став у церкві шестипсальми,
Славославія похвальні
І стихири всі співати,
Вже й «часи» пора зачати.
Дуже соромно стало братії,

Що нема у них посвяти,
Як у брата Йосафата.
Хоч на вік він молоденький,
Чи то ніч чи день ясененький,
Береже він всі устави,
Сам читає всі відправи.
Браття кажуть: це не гарно,
Що марнуєм час надармо.
Совість гризла, обізвалась
І зачалась Божа слава:
Правлять Служби, акафисти,
(Вже й в крилосах стає тісно),
Ще й молебень і вечірню,
Гарно, ревно і покірно.
Всі, якби в одній родині
Служать Тройці Триєдиній.
Ба! І в північ, як всі зорі,
Змивши личка в синім морі,
Кличуть ніжно, мерехтливо:
Гей! Ангели, ану, живо
За своє беріться жниво
Та хрещених діточок
Бережіть від злих думок
І нечемних гутірок.
Наведіть ви сни тихенькі
На дітвору солоденьку.
Ось тоді монаші лики
Богу в Тройці Превеликій
Служать північну відправу,
Молять Бога за поправу
І готовість всіх людей
Стати чистими в дверей

Пресвятого Жениха,
Судді вічного Христа.
Як у церкві точність, лад,
Тому нарід дуже рад,
Йде охоче на відправу —
Лік на гріх і на поправу.
Так ось сталося і тут!
Чий це вчинок, чий же труд?
Довершила це посвята,
Тихий приклад Йосафата!

СИЛА І КРАСА СВ. ПРИЧАСТЯ

Де брав силу Йосафат,
Щоб завести мир і лад?
О, всю міць ту незвичайну
Черпав він в Христових Тайнах.
Вся бо кріпость християн
— У духовних і мирян —
То Причастя та моління
І геройське омертвління.
Це підойми, що з низин
Тягнуть душу в світ вершин!
О, дитино моя люба!
Скрізь, як вуж, чаїться згуба
То від злих, брудних книжок,
То з підмов товаришок.
Твої страсті та дух тьми
Живо йдуть напередими,
Щоб в болоті та у грязі

Ти купалася по в'язи
У пустих слівцях безстидних,
В очах Бога каригідних.
Що ж робити, щоб не впасти,
Щоб не слухать злої страсти,
Своє серце, ум невинний
Не тягнуть на шлях звіринний?
А, клин клином вибивати,
Ліків в сповіді шукати.
Ясні, чисті, як перлини,
Причащайтесь щоднини
Тіла, крові Спаса Свого,
Що помер для блага твого.
Він щоднини, без упину,
Стук-стук-стук в твою хатину,
Стука, мовить, промовля:
О, моє ніжне дитя,
Хоч я твоїм Паном Богом,
Я стою перед порогом
Твого серця, о, дитино,
І хотів би, любий сину,
Люба доню, любі діти,
В серця ваші поселитись,
Ваше серце попестити —
Серце чисте серафима,
Серце добре херувима.
Всім бажаю тої долі:
Як побачать вас у полі
Білі лелійки пахучі,
Щоб питали: О, Могучий,
Чи дитята ці маленькі,
Ці школярики чемненькі,

Є чистіші від лелій,
Чи побожні всі якстій?
Відповідь ангелик мужньо,
Радісно, весело, дружньо:
Наші діти — цвіт надій,
Всі біліші від лелій!
Ось питають діти враз:
Коли, Христе, Спасе наш,
Милим Гостем будеш в нас?
Тоді прийду в ту мінуту
Ясну, красну, незабуту,
Коли схоче кожне з вас,
Бо я дуже люблю вас!
Кожне може й щонеділі
Дочекатись тієї хвилі,
Щоб по сповіді щиренькій
Я гостив в його чистенькім
Серденьку, як у святині,
У дітей на Україні.
Ось така то, голуб'ята,
Сестри-браття Йосафата,
Є дорога до свят Бога:
Від зарання юних літ
Бог в Причасті ввесь мій світ!

ГЕТЬТЕ ЗЛІ СПОКУСИ

Сам Люципер кляв у злості,
Як побачив, що у пості,
У відреченні від світу,
У чернечих трьох обітах,

У Причастях свято взятих
Квітне дух твій, Йосафате!
Щоб та Квітонька зів'яла,
У великий гріх упала,
Так диявол — що придумав?
Він із жінкою покумався,
Щоб грішная і лукава
Потягла ченця в неславу,
Щоб зманила в грішні сіті.
Що ж святцю тоді робити?
Щоб не плямить свою душу,
«В зародку я гріх задушу»,
Взяв бучок сукатий в руку
І лупцює ним, лупцює,
Баба скаче, аж танцює.
Ой, набрала, як дід в торбу,
І по спині і по горбі,
А що ганьби ще наїлась!
Йосафату ж честь лишилась!
Це бо чистих є прикмета:
Обминай липкі тенета!

ВИСВЯЧЕНИЙ НА СВЯЩЕНИКА

Світить ватра на горі
Від вечірні до зорі,
Як живий, величній гімн!
Щоб великим і малим
Бездоріжжям не блукати,
В темну прірву не впадати,

Щоби щезло люте горе
Від Карпат по Чорне море —
Митрополит родом з Руги
Духом Божим незбагнутим
Урочисто Йосафата
Висвятив в еромонахи:
Щоб він прикладом чеснот
Вів до Бога весь народ,
Щоб він сіллю був для душ,
Ревний, чистий, Божий Муж,
Щоб сіяв з верхів'я гір
І ясніше яєних зір!

КЛИЧ І ЦІЛЬ ЖИТТЯ ОТЦЯ ЙОСАФАТА

Мудру правду кажуть люди,
Ой, не йдуть на марне труди:
«Довбай пальцем скельні брили,
А натрапиш злоті жили!»
Осягнув це Йосафат,
Але як — питає брат.
Через вперту працю, болі,
Розвивалось все, як в полі,
Стадо вірних все кріпшало.
І жнив'я були багаті,
Бо сливі у кожній хаті
Пристапали до єднання
Без надуми, без хитання.
І пекельний плакав гад,
Бо від монахів мав мат.

Жили чесно і слухняні,
Ну, й раділа ж неба Пані.
Наче пишна красна рожа,
Цвіла в Церкві милість Божа
І любов, що в нужді брата
Більше любить, як малята!
Так то ревний Йосафат
Все повів на кращий лад.
Бо Тобі, Святий, Безсмертний,
Мої сили, моє серце!
Все чарівну сную казку,
Мати в Тебе одну ласку,
Щоб за Тебе, Божий Сину,
Я, як Ти, в терпіннях згинув!
Я ж, мій Боже, Твій ревнитель
І правд Твоїх хоронитель,
Хай я в трудах, хай у пості
На ганчір'я зідру кості,
Я для слави Твого Сина
Ноги зношу по коліна.
Я не пальці, але руки
Для Церков святої злуки
Дам обтяти, дам в офіру,
Бо любов моя без міри!
І мій живчик б'є для Бога,
Чи не чуєш в жилах цього?
Щоб Тебе, Ісуса мого,
Всі любили, визнавали,
У потребі кров віддали!
Цей апостольський девіз
Він до гробу мужньо ніс.

Свою душу, серце, тіло,
Як лелію держав білу,
Службу ж Церкві та посвяту
Кров'ю гідно запечатав.

НІЧНІ ПОДВИГИ ОТЦЯ ЙОСАФАТА

Хто це у морозну нічку,
Як дітвора на запічку
Спить солодко і тепленько,
На цвинтар ішов тихенько,
Під хрестом благав покірно:
О, Любове Ти Безмірна,
Христе, змилуйся над нами,
Єдність-згоду дай між нами!
Хто це босий, неодітий,
Тільки рясою прикритий,
Хто скромненько, без фелона,
Під розп'яттям б'є поклони:
Христе, змилуйся над нами,
Христе, єдність дай між нами!
Й наче багрянії квіти,
На м'якому оксамиті,
На засніженім покрові
Із бичованих плечей
Кап! кап! кануть краплі крови.
Повторяючи з сльозами,
Що карав їх за людей:
Христе, змилуйся над нами,
Єдність-згоду дай між нами!

Тільки вранці, як вже дніло,
Мученицьке його тіло
Все у крові, все у ранах.
Чи це жертва не кохана?
А таке нераз бувало,
(На це свідків є чимало),
Чи на цвинтарі, чи в церкві
— Бог все любить щирі жертви —
Що із неба сяйво сяло,
Свіжі рани цілувало.
І життя, що ледве тліло,
Знов, як полум'я горіло!

ДУШОХВАТ

Ока правди не сховати,
Всюди місце слід їй дати!
Як же сіє Йосафат
Зерно правди з царських врат?
Переконливо, вимовно,
То з мінеї, з книг церковних,
То із уст святих ченців,
То з передання Отців,
Ясно-красно всім доводить,
Що у Церкві верховодить,
Хто Петра святого місце
Непомильно, вірно, чисто
В місті Римі все держить,
В час же бурі не дрижить!
Як рибак на грубу рибу
Закидає сіть на глибу,

Хоч вітри лице батожать,
Громи-тучі шторм ворожать
Або й спеку, як в Бомбею,
За багатою ловлею
Піт і труди забуває
І заніщо він їх має —
Так було і в Йосафата:
Хоч не легко, труднувато,
Все ж горить його душа
Хватать душі для Христа
Й тільки буде цим радіти,
Щоб Ісусу догодити!
Будь то шляхта, будь міщани,
Будь і кріпаки-селяни,
Навіть сектярі стидливо
Бачили, що вірять криво,
Всі пішли під Петрів стяг
Для небесних вічних благ.
Це заслуга Йосафата,
Гідна Божеська заплата!
Навіть ті, що були проти,
Визнали його чесноти,
Ще й казали: Йосафат
Справді Божий «Душохват»!

РЕВНІСТЬ ОТЦЯ ЙОСАФАТА

Бистро з шумом у долину
Хлине повінь — от година!
Наче жовті злії зуби,
Каламутні водні губи

Із піною, як скажені,
Гейби хмара тих шершенів
Мулить тихі береги,
Де рясніли вшир луги:
Ями, вирви, крутіж, вир,
Тут зажив би лиш упир!
Зільшу шкоду ніж ті хвилі
Робить гріх, хлоп'ята милі,
Бо дитину Божу, любу,
Він веде на вічну згубу.
Ось Кунцевич ходить-бродить,
Як спинити злобні ходи,
Не дасть душам пострадать,
В пекло стежечку топтать,
Як добути їх з болота,
Ради ж них була Голгота!
Як скерує він народ
На шлях віри і чеснот?!
Тому в будні і у свята
Ти побачиш Йосафата,
Як приймає, ба, шукає
Всіх, хто тільки злоби каєсь.
Раз так було, всі це знають,
Понад річку, попід гаєм,
Люди на пором чекали,
Одні їли, другі спали,
А священник Йосафат
Для селян найліпший брат,
Хоч і мокро, болотище,
Хоч у вухах вихор свище,
Хоч він добре був голодний,
(Бо він постив ще сьогодні),

Хоч утома валить з ніг,
Забуває про нічліг.
І щоб золотом ясніло,
Що в гріхах було зчорніло,
Сповідаеть всіх охочих
Братів менших, слуг до ночі,
Бо служить найменшим братям
Було щастям Йосафата!

ДУШОХВАТ В КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКІЙ ЛАВРІ

Як з гніздечка пташенята,
Так і серце Йосафата
Лине в рідне місто Київ,
Там бо Лавра і Софія,
Українців слава-мрія.
Якщо Господь допоможе,
Я Печерську Лавру Божу,
Всіх ченців із-над Дніпра
Приведу до стіп Петра.
Таке дума Йосафат,
Ченців з Лаври в Христі брат.
Де Ворота Золоті,
Там думки його святі,
Тому в Київ, в Лавру, бач,
Йде Апостол-Добувач.
От і копули вже сяють,
В сонці граються, купають.
Ну, й краса! Церкви-собори,
Чуєш з них ангельські хори.

Ось пишається Софія!
Поможи нам, о, Маріє,
Щоб вона, Первопрестольна,
Матір'ю була народам вольним.
Нехай сонце з Риму-міста
Дасть їй славу-честь довічну,
Нехай святість, ум Софії,
Як покровом Схід покриє,
Злotosяйні ж її бані
Скажуть Сходу — адже з роду
Рим вам, добра Мати-Пані,
Як Святого Духа грані.
Урочисто дзвони грають,
Мелодійно і солодко.
Двадцять? Тридцять? Може сотка!
Йосафате! Слухай! Стій!
Звідки в Тебе рої мрій?
Йосафате! Що бо дієш,
Любиш дзвони-чародії?
Їх солодкі, тужні звуки,
Що голосять біль і муки
Всеї Церкви України,
Її плач, її руїни.
Он з Печерських оцих схилів
Дзвінко дзвони покотились,
Поплили Дніпром глибоким
У далекий світ широкий.
По дорозі, Боже сили,
Україна наша мила.
Степ, лани широкополі
Якже ждуть на гомін волі,
А дзвіночки сині в лузі

Раді дзвонам — своїм друзям.
Ох, літайте, шепчуть стиха,
Проганяйте зло і лихо.
Десь з Софії бам-бам-бам,
«Хто, як Бог наш велій Сам»!
При Успенні ж дзвонар мріє,
Грайте, дзвони, в честь Марії!
Та ось стіни Лаври видно,
Дзвони дзвонять мило-гідно:
Чи чекали тебе, брате,
Слуго Божий, Йосафате?
Від століть ми згідно-дружньо
Виповняли свою службу,
Та наш голос тільки з криці,
Чи солодкий душ владиці?
Ми замовкнем, Ти промовиш,
Може Богу тим угодиш,
Ти же ангел в людським тілі,
Чому плачеш, брате милий?
Ох, я плачу — плачу гірко,
Як погляну на ту гірку,
Що у своїм теплім лоні
Тіла праведних хоронить,
Що з Атону без вагання,
Як з Олімпу на змагання,
Смолоскип чеснот незгасних
На Вкраїну несли ясний,
Що в яркому його світлі
Нестор дав Літопис Вічний,
Нашим людям дали пісні,
Як кришталь без змази чисті!
А тепер — ох! Як болюче,

Сам це бачиш, Всевидючий,
У Печерах Божих цих,
У святая всіх святих,
Зачинилося віконце,
Що впускало з Риму сонце.
Тяжко-важко не ридати,
Як хворіє рідна Мати.
Це подумав на порозі
І, позвавши ім'я Боже,
Увійшов в святі печери.
Ти не спишеш на папері
Здивування це: ох! ах!
Йосафат тут! Уніят!
Всі ченці і рясофори
В рефектар прийшли просторий.
Хто поклав на губах жар,
Що горить, як в ніч пожар?
Звідки солодість ота
І небесна простота?
Святий Дух позолотить
Уста ці, щоб голосить
Божі правди невмірущі,
Як вода з джерел цілющі.
Він же прадідним законом
Поклонився всім іконам,
Поклонився всім ченцям
І почав казати отцям:
На скрижалях наших книг
Кожна буква, кожний стих,
Переконливо і красно
(Вам, брати, либонь це ясно),
Що над словом своїм варту,
Що ключі до свого Царства

Дав Христос в Петрові руки,
Щоб він Божі всі науки
Передав нам з роду в рід
І тому Його завіт:
Хто наслідником Петра,
Той всій Церкві Голова
І Намісник є Христа.
Топиться на сонці свічка,
На зорі щезає нічка,
Так ченці уважно з толком
— Хоч раніш дивились вовком —
Нахилили свої вуха,
М'якло серце, впертість духа.
Врешті каже Йосафат:
Хто з вас хоче розібрать
Правду — я готов,
Та де ж докази з промов
Христа Спаса і Отців?
Але хто ж би там посмів
Стати з Правдою на прю?
І в ченців живім вінку
Попрощали Йосафата.
Спав вітрець ген у Карпатах.
Що ж, ніч тиха, темно всюди,
Тихо річка десь дзюрчала,
До сну рибку колисала.
Тільки з світлом десь спішили
Святойванчики на крилах.
А за Лавру в тій хвилині
В сивім поросі — в пилині
Бичувався Йосафат,
Бо такий був Душокват!

І БІСИ ПІДЧИНЯЮТЬСЯ ЙОМУ

Хай лиш тільки добре смеркне,
Страшно-лячно коло церкви,
Чути зойки, крики, стони —
Чи це може похорони?
Ось церковні двері з гуком
Відчинив хтось. Яким духом?
В саму ж церкву з шумом-свистом
(Знать — піднятим антихристом)
Заходили дивні твари:
Препогані страх-почвари
І опудала й машкари.
За собою ж в ланцюгах,
Аж гуло в людських вухах,
Волікли якусь шкараду.
І пекельну цю «параду»
Такий гамір провожав,
Що й побожний ввесь дрижав.
А як перші півні піли,
Всі оці нечисті сили,
І хвостясті, і рогаті
Утікали із прокляттям.
Певно, в безвість пропадали,
Бо на цвинтарі зникали.
Це страхіття біс навів,
Щоб до церкви не посмів
Заходити вірний люд
І набожності не быть.
Та ігумен Йосафат,
Все готовий до посвят,
І — як Божий чудодій —

Не стерпів оцих затій.
Він і ще один монах,
Не зважаючи на страх,
В саму північ зайшов в храм,
Одягнувся в ризи сам,
Засвітив усі свічки,
І воскові, і такі,
Богу славу й честь віддав
І з кивота Дари взяв.
Станув він у царських вратах
Й попросив ченця та брата
Не страхатися нікого,
А молити Бога свого.
Дожидав нечисту силу,
Що то нишком десь засіла.
Знов гаспидська вража сила,
Мов десятка псів завила,
Заревіла, зашуміла.
Ех! Мороз пішов за шкіру.
Знову свище вся машкара,
— Не одна ж їх була пара —
І відкрила з криком пащі
Та зі свистом, наче з праці,
Потягнула, знать за кару,
Чорну ю якусь почвару
Та й давай іти в обхід
Десь із півночі на схід,
То назад, то наперед,
Аж зайшли під царські врата.
Але нечисть тут заклята
Стрималася і ані кроку
Ні передом, ані боком.

Бо отець держав в правиці
Святі Дари, а в лівиці
Ясну свічку і, візвавши
Христа Спаса, цим відпавшим
Наказав тут не вертати,
Храм у мирі заховати.
Як почувли ім'я Боже
Всі нечисті, всі негожі,
Миттю в двері завернули
Й за собою їх замкнули
Із таким великим гуком,
Мов гатив би їх хто буком.
Не теряючи хвилини,
Пан-отець слідом за ними
На цвинтар, на те ось місце,
Де вже щезли антихристи.
Він це місце зазначив,
А на другий день довів,
Що на цьому власне місці
Погріб справили невісті,
Що знатного була роду,
Мала гроші, гарну вроду,
Але жила, як скотина,
Та й умерла ця людина
Без напуття, без каяття
І з признаками прокляття.
Щоб нечистих геть позбутись,
Викопали цього трупа
(Була тільки костей купа),
В чистім полі поховали
І святий спокій вже мали.
Кілька разів ще бувало,

Що все пекло виступало
На ченців і Йосафата,
Але тічня біснувата
Вся пропала, вся вступилась,
Його святість це вчинила.

БОЖЕ ПРОВИДІННЯ ПІКЛУЄТЬСЯ

Тут розкажу ще подію,
Бо сховать її не смію.
Манастирський кухар-брат,
Червоніє, як буряк.
Що зготує, неборака,
Як харчів, що кіт наплакав?
Так і каже ігумену:
Ні крупок, ні риби в мене.
Як з нічого щось зварить?
Вітер в засіках шумить.
Посміхнувся Йосафат,
Маловірний, каже, брате,
Ти поглянь на світ чудесний,
А побачиш, як небесний
Бог усе веде, кермує,
Зодягає і годує.
Кожна мушка і звіринка
Має з неба повну ринку,
Кожну рибку у потоці
Має Бог на своєму оці,
Навіть той пеньок, мій братку,
Не згниє без Його гадки.
Бог і вишеньку у полю

Зодягає в білу льолю,
Щоб любесеньким малятам
Було гарно, як в палатах.
Або хоч би й . . . слимачок!
Кожне знає з діточок,
Що без гонтів і без бляхи,
Без кілочків і без цвяхів,
Над собою носить хатку
(Не збудуєш таку, братку),
Що ні спеки, ані води
Не наносять йому шкоди.
Чи прийшло тобі на думку,
Хто дав йому такий бункер?
Часто чуєш пташку в гаю,
Чи не гарна, наче з раю?
Щебетушка ця галянтна,
Чепурненька, як панянка,
Носить хутро і жупан,
Що дарить їй з неба Пан.
І співа вона весела,
Як би мала штири села,
І солодко тьох-тьох-тьох,
Нашим батьком добрий Бог!
І дрібненько цір-цір-цір,
В нас нема латок ні дір.
А орати пташці треба?
Це ж без плуга, без борін
Горобців цілий загін
І без ціпа, і без току,
І без кольки в лівім боку,
Дзюб-дзюб зерно, що аж мило,
Бо ж Отця це з неба діло.
Адже в Бога повно скринь,

Ти журбу на Нього скинь,
Не турбуйся же крупною,
А молися у спокою.
Так в полудень на обід,
Як один усі прийдіть.
Це сказав і без турбот
Йде до церкви, де кивот,
Із довір'ям, як дитина,
Молить Бога на колінах:
Отче наш, Ти що на небі,
Глянь! Челядка є в потребі,
Хліб насущний дай нам днесь,
За всі дари Тобі честь!
І в ту мить: стук, стук у фірту!
Хто, чого? Загавкав Сірко.
Коні-змії, всі вороні,
Фірман гордий, як в короні,
А високий, як вежа,
Вйо, вороні, вйо, пора.
Віз вкотився на подвіря,
А не легкий, бо не з пір'ям,
Повний хліба, круп, квасолі,
Буде їсти всім до волі.
Є картопля, є капуста,
Кудкудака курка тлуста,
Видно й крильця, знать щось з дробу.
Ех, коби то знати пробу,
Віє «щастя» із воріт.
Гей! Дзвоніть вже на обід!
Це післав Бог пана-дуку,
Що в подяку за науку
Втяв оцю шляхетну штуку.

АРХІЄПИСКОП У ПОЛОЦЬКУ

Що ж нового в місті Вильні?
Ось погляньте, діти, пильно,
Що рішив митрополит
Рутський з Руги, Церкви щит.
Митрополит цей великий
Йосафата в чин владики
Посвятив, щоб він до смерти
Архіпастир був і жертва
За громаду, за вівчарню
Богу, людям всім зугарну.
Він сказав еромонаху
Кунцевичу Йосафату:
Ти був пастирем предобрим,
Будь єпископом хоробрим,
До Христа веди все стадо,
У Полоцьку всю громаду.
І за Правду будь борець,
Аж до смерти Божий жрець.
Ні гранітні скелі, гори,
Ні бурхливі води, море
Хай не спинять твого ходу
За спасіння душ народу.
Хай колюча буде стерня,
Б'є в обличчя гостре терня,
Ти чоло держи високо,
Душ пильнуй вірлиним оком.
Ти Христовий стяг розвинь
І — як треба — мужньо згинь.

АРХІЄРЕЙСЬКА ВІДПРАВА

Понад Двину, річку синю,
Полоцьк город вшир розкинувся.
Там сьогодні річ велика,
Вперше править тут Владика,
Всім відомий Йосафат,
Сам католик — чий він брат?
Кість від кости свого роду,
Чи чужий він для народу?
Повно вірних зліва, зправа,
Нарід чейже прецікавий,
Що це буде за відправа
Українця Йосафата,
Душохвата-уніята.
Чи від свого не відходить,
Може польські він заводить
Церемонії й поклони,
Чи в латинський бік не клонить.
Сипле сонце злоті пера
На святая всіх святих,
Там Владики Служба щира
Очаровує усіх.
Бо набожно, урочисто,
Наче ангел з неба чистий,
Служиш Службу, Йосафате,
Нам на приклад, любий брате.
Йота в йоту по уставу,
По порядку і по праву,
Більш зиниці свого ока
Бережеш, щоб ані трохи
Не відступить типікону.

Мати так до свого лона
По неписаним законам
Тулить ріднее дитятко,
Щоб не плакало малятко,
Як любив він всі відправи,
Сонце — радість душам правим,
Наймиліша ж насолода
Спів у церкві із народом.
Як Мойсей той у пустині
Над землею на жердині
Змія в міді піднімав,
Щоби хворий, що вмирав,
Зір вп'яливши в ту зміюку,
Здоровенький став, як щука,
Так підняв Владика руки,
Щоб все горе і всі муки
Бог відняв від його люду.
І трисвічником преясним
Робить знак хреста прекрасний,
Щоб в Ісусовій винниці
На всі грона без різниці
Впало світло з висоти,
Ласка Божа — чар краси.
Та й сам Бог у нагороду
На очах перед народом
Славить Службу Йосафата.
Було ж раз — в часі Причастя —
Вірні мали тее щастя,
Що на свої очі власні
Бачили, як з чаші красна
Вихилялася Дитина,
(Постать Бога Йсуса-Сина),

Що, піднявши вгору руки,
Несла радість, лік на муки.
Із захопленням великим
Нарід кличе: О, Владико!
Наша кров ти, любий брате,
Слава! Слава Йосафату!

З ДУМ І ПРАГНЕНЬ ВЛАДИКИ

Тихе небс в синь сповите,
Оksamитом скрізь підшите,
Спить солодко між зірками.
Спить, не бачить, як Владика,
Молить Бога зі сльозами.
А бажання пречудове
Чути біля ніг Петрових:
Ти наш Отче, Папо з Риму,
Що Ісуса власть незриму
Переїняв у руки свої,
Як хоробрий славний воїн,
Борони цю Церкву нині
І повік на Україні!
Бо і я, її владика,
— Бог на це мене покликав —
Тільки тим усуну лихо,
Як під кожну нашу стріху
Божий дух внесу і сонце,
Що горіло б в всіх віконцях,
І у гріб зйду щасливий,
Як побачу мій люд милий
Вільний вже і без оков,

Ув єднанні всіх Церков.
Ти же свідком, Боже правий,
Що від ранніх юних літ,
Від церковних ще воріт
— Як з Розп'яття у полудне
Спалахнули іскри чудні —
Я красу Твого храму
Полюбив вкрай до безтями,
Місце ж осідку Твого
Радістю із серця мого.
Так Ти думав, Йосафате,
Так міркуй і Ти, мій брате.
І для того, християни,
Передайте з роду в рід
Йосафатів заповіт:
В Божій вірі нам спасіння,
Грецький обряд нам одінням,
Це підпора нам до неба,
Це і зброя у потребах.
Не страшна тоді Варшава,
Не страшна Москва кривава.

АПОСТОЛЬСЬКІ ТРУДИ

Як я люблю той народ,
Почорнілий із турбот,
У веретах, в серем'ях,
З серцем добрим бідолах,
Що на прадідній землі
Серед поту у ярмі

Зазнавали тільки муки
Від полупанків, гайдуків.
Як я люблю цю дітвору,
Від якої свого зору
Не відводять ангелята,
Вони ж люблять ці малята.
Їх голівоньки дитячі
Я пестив би, наче мати,
І за всіх їх у скорботі,
Обагрівши схил Голготи,
Вмер Христос, щоб ти в тривозі
Не спинявся на дорозі
В вічне щастя, де царює,
Хто терпить тут і горює.
Вічне щастя? Вічне небо?
Як до нього стукать треба?
Як же його прихилити?
Хто то буде їх учити,
Де доріжка є до неба,
Як до Бога у потребах
Слід молитися, взивати
І як заповідь держати?
А хрестини, а говіння?
Без цих Тайн нема ж спасіння.
Ось вам журби Йосафата,
Доля бо така горбата,
Та надії не кидає,
Ані рук не закладає.
Засукавши рукави,
Виходу шука з біди,
Щоб народ зірвавсь до лету,
Як орел той в путь далеку.

Сам він їздить скрізь по селах,
Зло, як ті трійливі зела,
Виринає, в храм заходить,
Божий дух у всіх наводить.
Чи убогі, чи багаті,
В курній хаті, чи в палаті,
Поміж всіх кидає зерно:
Всі під владу Петра й керму.
А священикам велів,
Щоб кожніський з них умів
Правди віри і догмати,
Стадо щоб ішли навчати.
Для них книжку написав,
«Катехизисом» назвав,
Щоб для людських душ спасіння
Звали їх до тайн, говіння.
А живе Кунцевич скромно,
Харчується нескоромно,
Все добро він без гордині
Роздає на милостині.
Яке було його серце,
Розказали вже по смерті:
Він для вбогих в лихварів
Всі заставив ліхтарі!
Все журба його з'їдала,
Щоби Риму не кидала
Білорусь і Україна.
О, кохана Україно!
На святих Твоїх руїнах
Ворог сіть заставив знову,
Підступ, хитрість, злобу, змову.

Частина II

ОСІНЬ РИДАЛА ПОЖОВКЛИМ ЛИСТОМ

ДОЛЯ УНІЇ НА УКРАЇНІ

Наша Уніє на Вкраїні,
Ти з Христом завжди понині!
Як у Нього з величавим
Лицем гідним, хоч кривавим,
Стоїш тихо в преторії.
До Твоїх листів історії,
Як до плащаниці з болем
— У великий День Любови* —
Уста хиляться нас всіх
— Хоч великий переліг —
У надії, що в свій час
Сонце встане серед нас
В яснім сляві на Вкраїні,
Від степів по гори сині
Запанує прапор віри,
Гідний жертви і офіри.

* Велика П'ятниця.

НАСТУПАЄ ЧОРНА ХМАРА

Вітебськ, Вітебськ!
Твої діти і внучата
Пішли в розтіч, небожата.
Вітебськ, Вітебськ!
Прагнув я, щоб Твої діти
Міг, як мати, притулити,
Ти ж уперто бокував,
Зброю мести все кував.
Вітебськ, Вітебськ!
Ти холодний, ти і лютий,
Ти упертий і невгнутий,
Ние серце в Йосафата . . .
То така мені відплата
За всі труди, за моління,
За всі пости, за терпіння?
Значить смерть мені жорстока,
Що любов моя глибока.
Чи за те, що у темниці
І частенько у лічниці
Цілував я ваші рани,
Просив в Бога, щоб кайдани
Не спиняли шлях до неба.
Чи пригадувати треба,
Як голодних і обдертих
Виривав я із рук смерти,
Шматком хліба я ділився,
Сам із вами набідився.
Не для чести, не для слави
Я подбав, щоб мої страви
Їв зі мною хоч повік

Найбідніший із калік.
Я ж багатим в сні являвся,
Настирливо домагався,
Щоб харчами або грішми
Дали руку бідним-нижчим.
І чи спека чи сльота
— Хоч які в нас болота
І калюжі непрохідні —
Я, щоб хліб добути бідним,
Не цурався людських хат,
Не минав я і палат
Та просив вже від порога:
«Дайте поміч ради Бога!»
М'яса, сала я не бачив
Ані в будень, ані в свято,
Бичував я своє тіло,
Аж геть чисто помарніло
За всі душі, їх спасіння,
За Христове володіння.
Все любов ніс в своїм серці,
Як росинку на листках,
Чи за неї ясну, чисту,
Смерть мені і смерти жах?
Та серця їх скам'яніли,
Щоки з гніву побіліли
На Кунцевича владику.
Ох, бо лють то превелику
Ти відчуєш у тім місті,
Де гук грому рокотистий
Всім віщує чорну тучу,
Між братами вперту бучу,
Що — хоч вирве дуб високий —

Не уб'є в нас живих соків,
Все ж залишить сум і горе,
А плачу й сліз повне море.
Раду радять вітебцани,
І купецтво, і міщани.
В чому діло, у чім справа,
Що з усюдів, зліва, зправа,
Всі злітаються, як круки,
Жадні крові, смерти, муки?
Ширше хвиль високих Двини
І яркіш квіток калини
На очах росте навчання
І за власть верховну папи
І католицькі догмати:
Всьому винен Душохват,
Він же ревний папський брат.
Рада в раду, що ж робити?
Душохвата слід убити.
Довго-довго поза північ
Аж до третіх, знаєш, півнів
Вітебцани плели сіті,
Як позбутися владики
Раз назавжди і навіки.

НАЗУСТРІЧ СМЕРТІ

Мрячна осінь лісом бродить,
В'ялий лист з дерев зрива,
Під його покров в негоду
Весь свій жаль і сум схова.

Похова під жовтим листом,
Вічну пам'ять зашумить,
А туман-грабар бездольний
Близьку смерть комусь сурмить.
Ой, завітне цими днями
Ясний-красний горицвіт,
Кров поллється струмочками,
Аж здрігнеться увесь світ.
Ой, здрігнеться та й заплаче
Не звичайна в нас роса,
Потече бо, мій юначе,
Йосафата кров-краса.
На Димитра у Вітебську
Проповіда Йосафат
Мову теплу і сердечну,
Як любити брата брат.
Сам бо я готов умерти,
Каже в церкві Йосафат,
Тільки ви не будьте вперті,
Прийміть віру у примат.
Але слово його в храмі,
Як горохом об стіну,
Бо уперті вітебщани
Затіяли крамолу.
Душоквата б їм убити,
Зробить Унії кінець,
Справу Божу потоптати —
От бажання їх вінець.
Повернувшись до Полоцька,
Не сумує Йосафат,
А готує свою душу
На останню смертну рать.

Хоч остання година
Незабаром вже заб'є,
Преспокійна в нього міна
І весело серце б'є.
Хоч в Полоцьку лячні вісті,
Це тепер щоденний хліб,
Я поїду до Вітебська,
Де мені копають гріб.
Охорони, війська, зброї
Не прийму хоч що, брати,
Береже Бог стопи мої
Так при смерті, як в житті.
І поїхав та востанне
В свою церкву завітав,
Христу Богу на прощання
Вірне стадо поручав.
Там з найближчими братами,
Як у горниці Христос,
В переддень свого страждання
Повечеряв і вніс «тост»:
В передсмертну святу тишу
Я лишаю заповіт,
Не чорнилом його пишу
Ні під звуки сім трембіт.
Якщо землю скроплю кров'ю,
Це буде мій пергамент,
Запечатаний любов'ю
Я Христові дам в презент.
Бо за єдність Церкви вмерти
Це, брати, щасливий риск,
Він одягнений в безсмертність,
Величавий Божий зиск.

Ще часочок, ще уранці
Оглядатиму цей світ,
Так дозвольте, милі братці,
Попрощати весь мій рід.
Моїй рідній Україні,
Де від іскри ношу слід,
Я бажаю, щоб від нині
Там новий зродився світ:
Щоб весь нарід наш піднявся
З смітника понижень, чвар,
Щоб до нього засміявся
Вселаскавий Бог — наш Цар;
Щоб долоні всіх єднались,
Щоб між вас не вбито клин,
Щоб в нас Богові співали
Кожне слово, кожний чин.
Любій Литві й Білорусі,
Де трудився увесь вік
Я палкий, як Україні,
Щирий в Бозі шлю привіт.
А за тих, що в моїй крові
Вмиють руки без жалю,
В Царстві мира і любови
Я любов'ю відплачу.
Ви ж, брати, в оцю годину
Помоліться перед Богом,
А як душу я положу,
То згадайте тихим словом!

СМЕРТЬ ЙОСАФАТА

Неспокійно, в лихоманці
Люд тривожать дзвони вранці.
Бум! Бум! Бум! Гудуть дзвіниці,
Плачуть сумно всі черниці.
Ви чого зняли тривогу,
Чи чума встає з барлогу,
Чи кривавий диму блиск
Заслонив вам сонця диск?
Невже жовті води Двини
Несуть людям смерть-руїну?
Ні! Сьогодні йде розплата.
Це подзвінне — то клич ката:
Вбити, вбити Йосафата.
Ясне сонце України,
Чисте серце без провини,
Йосафата? Вбити, вбити?
Що це ви? Здуріли діти?
Шкода слів, юрба у злобі
Йде на злочин. Горе, пробі!
Люшні, вила, буки, друки
У завзяті бере руки
Хто сокиру, хто і ніж,
Гука грізно: бий і ріж!
Десь з рушниці grimнув стріл.
Вбити! Вбить проводирів!
Галас, гомін, суматоха,
Де світ чув таку тривогу?
Так колись судили Бога
На подвір'ю у Пилата,
Як жадали кров Ягняти.

Крови, крови Йосафата,
Смерть! Кінець на Душохвата!
Ломлять двері у палаті,
Де ж ти дівся, Йосафате?
Хай би, Боже, Твоя сила
Нам Владику захистила!
Ми ж читали в Святих Книгах:
«Бог нам захист у всіх лихах».
Юнаків Він врятував,
(Їх вогонь в печі не брав).
Бог, сказать, крилом орлиним
Піт обтер з них до краплини.
Чейже чули за пророка,
Як грозила смерть жорстока.
Хто попав в левову яму,
Той входив, як в смертну браму,
Все ж Данила страшні леви
Пазурами не роздерли.
Так скажи нам, Боже правий,
Як дивитись на ці справи?
Чи допустиш смерть людини,
Що не скривдила й дитини?
Даси вмерти Йосафату,
Його кров святу пролляти?
Ти не в силі, Всемогучий,
Те нещастя відвернути?
Ви забули, маловіри,
Що любов жада офіри!
Споконвічна її черта:
І з любови треба вмерти.
Жив, любив я вас, як мати,
Смерть моя буде печаттю.

Я за єдність Церкви з Римом
З радістю ось тут загину.
Так міркує Йосафат
І Оливний бачить Сад.
Як Христос іде на стрічу
Тим, що смерть на Нього кличуть.
Так ще тут в обличчі смерти
Йосафат — в добрі упертий —
Понад голови катюг,
Що то б'ють його трьох слуг,
Хрест підняв — знам'я любови —
Хто з вас, каже, хоче крові,
Я ось тут, мене вбивайте
А моїх слуг не чіпайте.
Так ласкаво обіззався,
Дух в убивників зам'явся,
Подаються всі назад,
Може верне спокій-лад?
Може сонце з Божої стріхи,
Кине ясний промінь втіхи?
Але сонце, як той череп
Із ямок метає жереб.
Серце льодом в Тебе стане,
Як подивишся, поглянеш,
Що скоїлось тут погане.
Бо не промінь, а костур
Впав владиці на каптур,
Впав на голову і гурт
Уперед знов поступив,
Ощетинився — завив
І роз'юшений напер,
Наче звір душив би й дер.

Люди! Люди! Ви готові
Заплямити руки в крові?
Схаменіться, вітебцани!
Що це ви, не християни?
Кров невинна Йосафата,
На вас впаде. Браття, браття!
Та юрба уже сліпа,
Пре вперед і — н-на!
Топір в голові змочила,
Розколола у заплату
В вічну пам'ять Йосафату.
Ще й дві кулі, як на злість,
Кість пробили геть наскрізь.
Б'є із ран сумний ручай
За бездольний бідний край,
Ллється з ран червона кров,
За об'єднання Церков.
Зграя ж плеще, славить Христа,
Що позбулися «папіста».
Збаламутив їх цар тьми,
На його ж шнурку ішли,
Він до цього їх довів,
Що в них дух закам'янів.
Тягнуть хмари над діброву
І, як град, холодне слово
Всіх батожить, наче кат —
Де же, Каїне, твій брат?

СЛАВА МУЧЕНИКАМ

О сину мій! Де ллється кров
За віру, правду і любов,
Ти чим скоріш скидай взуття,
Хоч був би ти і в сап'янцях,
І босоніж, без шапки стань,
На кров оцю із честю глянь.
Бо місце те — не гріб мерця,
Стоїш бо тут у брам життя,
Бо місце тут — святий вівтар,
Де вічний Бог, Ісус наш Цар
Щодня прийма такий обіт,
Лицарських душ це заповіт:
За Твою Церкву, всі кривди, злидні —
Це усміх сонця, ранок погідний.
Як Твоя ласка тулить до груди,
Що нам всі рани, терпіння, труди?
На хрест Твій, Спасе, голову сперти,
За Тебе, Йсусе, солодко вмерти.
За велич духа, повну посвяти,
Слідом підемо за Йосафатом.

ПОДІЯ З ВІРНИМ СОБАКОЮ

Як міщани ликували,
Все в палаті плюндрували,
Сине тіло у калюжі
Пес беріг чорнявий, дужий,
Щоб там навіть ні рубця
Не зірвав хто зі святця,

(Бо, як жив ще Йосафат,
Був ласкав і для звірят).
Так убивці пса узяли,
На шматки пошматували
І в наругу, знай, над трупом
Ось що чинить одна група:
Всі куски ці позбирала,
На владику поскладала.
Ох, заплачеш, Україно,
За цю смерть свого сина.

ПЛАЧ МАТЕРІ

Не в зеленім барвіночку,
А в болоті на риночку
Лежиш тихо, мій синочку,
Мій синочку.
Не в пеленках, не в колисці,
А у поросі на місті
Замкнув очі мій миліський,
Мій миліський.
У Вітебську неприкриті
Тіло синоп'я убиті
І сльозами необмите,
Необмите.
Неприкритий, неумитий,
Синяками ввесь покритий,
Ох, завіщо він убитий?
Він убитий.

Кров збагрила всеньке тіло,
Що Христа так полюбило,
Полюбило, покохало,
Покохало.

Боже, Боже, що то сталося?
Поглянь, мамо, подивися,
Твій синочок не збудився,
Не збудився.

Не пробудишся й не встанеш,
Бо глибокі Твої рани.
Ох, синочку мій коханий,
Мій коханий.

Хто дитинку нагодує,
Хто головку поцілує,
Білу постіль хто зготує,
Хто зготує?

Щоб тихесенько заснуло,
Людської злости не чуло.
Тихо, цить! Уже заснуло,
Вже заснуло.

Не буду я, мамцю, спати,
У колисці ночувати
І казок твоїх прохати,
Твоїх прохати.

Заколише мене Двина
І залюляє пташина,
Бо така моя година,
Моя година.

Не обмиєш, мамцю, личка,
Бо скупає мене річка,
Ох, холодна ж в ній водичка,
В ній водичка.

Люди в воду мене кинуть,
Щоб у безвість я полинув,
Щоб і слід по мені згинув,
По мені згинув.

Не загорнуть пеленками,
Не присиплять і слівцями,
Не заплачуть слізеньками,
Слізеньками.

Мало мого їм терпіння,
Привалять мене камінням
З криком, ревом, омерзінням,
Омерзінням.

На дно спустять в річку Двину,
А не зложать в домовину,
Твою, ненечко, дитину,
Дитину.

Навіть рибки з річки Двини
Дивом глядять на людину
Безсердечну, із каміння,
Із каміння,

Що підняла свої руки,
Щоб завдати тобі муки.
Спи, синочку, спи, невгнутий,
Спи, невгнутий.

ЧУДО НА РІЧЦІ

Тече Двина берегами,
Тече рінню річка,
Чи це тіло буде з нами,
Чи візьме водичка?

Чи стерпиш Ти, Боже світу,
Щоб в гробі не спало
Тес тіло, що всі літа
Так Тебе кохало?
Ореолом вкажу місце,
Де втопили тіло чисте,
Не зітлієш в Двини лоні,
Ти засяєш ще в короні.
На весь світ і Україну,
Будеш славен, любий сину.
І як мама свого сина,
Тулить його річка Двина:
Люлі-люлі, Сину-зоре,
Не полинеш в Чорне Море!
Люлі-люлі на дні мому,
Я не дам Тебе нікому.
М'які хвилі просять сумно:
Будемо Тобі за трумну,
Ми обмиєм сині рани,
Люлі-люлі аж до рана.
Але нині Божя сила
Дивно все перемінила.
Ось поглянь! Поплило тіло
Легко, бистро, наче чайка,
Хоч каміння — це не байка —
Тягне, тягне на дно річки.
Все ж сьогодні, Боже вічний!
Мертве тіло із камінням
Пливе тихо, як видіння,
Страх великий наганяє
І рибалок здоганяє.
А вони що тільки сили

Утікають, Боже милий!
Хоч втікали б ви стрілою,
Все ж над вами Бог горою.
Чути голос, як з багаття,
Киньте, люди, це завзяття.
Киньте ви, рибалки, весла,
Щоб водиця їх понесла,
А самі ви бийтесь в груди,
Хай ваш злочин Бог забуде,
Бо чому до тіла в крові
Каменяки прив'язали
Й в річку Двину повкидали?
Ще міцніше, ще веслюють.
Ой, не каються, не чують,
Чи бояться, що труп синій
Ізвалить на них каміння?
Весла бризкають з утоми.
Нам би сили, як у сомів,
Нам би дальше геть від трупа,
Думає рибалок група.
Тож вперед же, риболови!
Та нарешті після змови
Враз всі човна завертають,
Трупа знов на дно спускають.
В темній Двині лежить тіло
Тихо-мирно, як би сніло.
І в той мент, Святий, помилуй,
Чорна пітьма, як та брила,
Річку й місто — все покрила.

МАЛИЙ СЕМКО

Яка це темінь іде на нас,
Чому світ Божий нечаяно згас?
Який це стовп з глибоких вод,
Цвіте вогнем-знам'ям скорбот?
Чому з високих синіх керниць
Не ллється срібло сестер-зірниць?
Це палець Божий для вітебщан,
А що ж в Полоцьку у полочан?
Там у хатині хлоп'ятко спало,
Що досі й пари з уст не пускало.
І рано-вранці, зовсім не пізно,
Дитя збудилось і каже слізною:
«Ой, мамо, мамцю! Там Бозю вбили,
Бозю убили, в воді втопили.
Про яку Бозю, синку ти мій,
Сказав на ушко янголик твій?
Що «білу церкву» побудував
(він Йосафата на думці мав).
Замовк хлопчина, більш не сказав,
Таке дитині Бог підказав!
Засумували всі полочани,
Ой, горе, горе на Вітебськ гряде.
З зірок мережка — і та в тривозі
Замерехтіла — боялась Бозі.
А над жахливим, далеким містом
Осінь ридала пожовклим листом.

ЗНАЙДЕННЯ МОЩЕЙ

Люба річко, Двино мила,
Про що ти у нічку снила?
Що сховала ти глибоко
Перед злим, лукавим оком?
Я святого мощі скрила,
Щоб не знала людська сила.
І змовчала річка люто,
Від людей звернулась круто
Поміж тихі верболози,
Щоб не бачить вбивць і сльози,
І втулилася між кручі.
Ох, бо сумно їй, болюче.
Береги сльозами вмила
Та й у морі десь втопилась.
Сумно скрізь і пусто всюди,
Наче вимерли всі люди,
Тільки згодом і поволі
Чесні люди, напівголі,
Крізь цю мряку і туман
Човном плили тут і там,
Щоб знайти безцінний скарб,
Що мільйонів більше варт,
Щоб честь-слава не пропала,
Рідна мати не ридала.
Піняться глибокі води,
Морщатся, як в час негоди,
З люті сині, аж зелені,
Аж мороз іде по мені,
Грізно брови насупили,
Як питати, Боже ж милий!

В тебе, Двинко, в тебе, мати,
Моцці хочемо шукати.
Будь ласкава! Де ж ті моцці?
Бач! Промокли ми до кости,
Ти на дно їх вже спустила,
Там чистесенько обмила?
Чи під берегом ховаєш,
Як під серцем ogrіваєш?
Чи поплили ген в долину,
Що і слід по них загинув?
Наче тіни понад Стиксом,
Стихли люди, стихло місто.
Тільки хвилі шумлять Двини,
Наче докори людині:
Чому ви втопили брата,
З ласки Бога Душохвата?
Вже не стануть його ноги
На ці земські злі пороги,
Було слід їх цілувати,
А не з каменем в'язати.
Як не скаже Господь сам,
Я вам тіла не віддам!
Двина плаче, стогне річка
Згори чорна, як та нічка,
Бо чого ж ви за життя
Не приймали слів отця?
Чому ви згасили очі,
Що не спали довгі ночі,
А молили в Бога долі,
Всім нещасним у недолі.
Як не скаже Господь сам,
Я вам тіла не віддам!

Чом убили ви Любов,
Захист бідним і Покров,
Що до серця всіх тулила
Кров'ю серця всіх кормила.
Як не скаже Господь сам,
Я вам тіла не віддам!
Аж як світло загорілось
(Це на шостий день скоїлось),
Дивне світло та чудесне,
Що неслоя в синь небесну
Та й точнісько на тім місці,
Де лежало тіло чисте,
Витягнули гребці моці,
— Береже Бог святих кості —
Тіло ранами покрите,
Незіпсоване, обмите,
Ну, таке, як за життя,
От, що значить смерть святця.
Ох, зібралось там народу,
Що й ніхто не бачив з роду.
Всі ридали — діти, люди,
Із каяттям бились в груди.
І великий був лямент
В цей сумний, як ніч, момент.
Сльози, слези! Скільки вас?
Океан створив би з нас.
Милосердний Сину Божий!
Ці нещасні тихі слези
Душ ізмучених і бідних,
Яких тінню чорні злидні,
Що їм ворон лихоліття
Клює серце крізь століття,

Обітри у День Погідний
На завдаток певний, гідний,
На шлях віри, на поправу,
Ох, прийми ці тихі сльози,
На велику Твою славу,
Милосердний Сину Божий!

ЧУДО

Втерла осінь свої сльози
Золотеньким рукавом,
Людські пристрасті затихли,
Гей, минув вже хмаролом.
Вже веселка в барвнім строю
Ніжно тулить небо й світ,
Простягає коси свої,
Шле землі низький привіт.
Певно, знак це на погоду,
Бач, як жадно воду п'є,
Хто за щастя вмер народу,
В того серце вічно б'є.
Так би треба тіло вбрати
В ризи — в путь на небеса,
Слід би в руку жезл подати,
Срібну чашу в головах.
А тим часом у палаті
Бачу скриньку на замок,
Два ангелики крилаті
Бережуть її стінок.

Бо хоч пробують злочинці
Її віко відхилить,
Хоч жбурляють навздогінці,
Не здолають відчинить.
Ану! Цях-цях! Топорами,
Ключем верть-круть, ні торох!
Ех, злочинці, Бог не з вами,
В стіну мечете горох.
А в цій скрині в середині
Чаша, ризи — все якстій,
Не відправиш Служби нині,
О, Владико наш святий.
Я останню свою Службу
Рано-вранці відслужив,
Як за нашу з Римом дружбу
Свою голову зложив.
І сам Бог зі свого трону
Явно правду посвідчив,
Він на місці мого скону
Скриню чудом відчинив.
Звідти взяли Божі руки
Ризи, фелон, омофор,
По порядку поскладали.
Де ж вино і п'ять просфор?
Але чудам цим Господнім
Ще далеко не кінець,
Йосафата ще сьогодні
Нев'янучий жде вінець.
Самотужки ось зі скриньки
Чаша хилиться ген ниць,
Кров святого, як перлинки,
Чаша вибрала умить.

То небесні янголята
Визбирали усю кров,
Бо за Церкву смерть-посвята
Невміруща, як Любов.
І настоячки піднявшись,
Повна чаша в небо зве:
За Ісуса смерть прийнявших
Вічна честь і слава жде.
Мій Ісусе! Твоє серце
З моїм серцем Ти злучив,
Як блискучий з іскор перстень
Мое серце полонив
І звінчав мене з Тобою
Цей страдальний терн-вінець.
О, Солодкий! Ти метою,
Ти безмежний мій вінець!

МОЦІ ЙОСАФАТА В ВІТЕБСЬКУ

Вбрали тіло, зодягнули,
Що же далі, що там було?
В цьому ж місті, де Владика
Випив чашу горя-лиха,
Тижнів два лежало тіло
Біле, гарне, наче б снило.
В Храмі Божому цвіте,
Ти прослав його, Христе.
Бо за те, що його били
І у річці утопили,

Після смерти зневажали
(Ще й волосся видирали),
Він повівся, як друг-брат,
Що міг тільки «Душохват».
Його тіло ще на марах,
Та душа багата в дари.
Ось бабусеньку заїлу,
Злобну, гостру, як те шило,
Що в день смерти Йосафата,
Як лежав труп на порозі,
То вона у лютій дрожі
Йосафату волос рвала,
— Хоч від нього зла не знала —
Господь Бог так покарав,
Що на місці зір забрав.
Стала зовсім невидюща,
Світ їй став, як темна гуща.
Вона з зойком в Йосафата
Просить-молить із каяттям:
На Христовеє Розп'яття,
Очі, очі ізцілити,
На світ Божий подивитись.
Як багато світла з зір,
Як і бистрі води з гір,
Швидку, скору і багату
Даєш поміч, Йосафате.
Задля Твоїх молитов
Бог вернув їй свій покров,
Знов бабусенька все бачить,
Із утіхи плеще, скаче.
Другу ласку ще зазнала —
До з'єдинених пристала.

ПОХОРОНИ В ВІТЕБСЬКУ

В Білорусі, мій синочку,
І у Вильні на риночку,
По широкій Україні,
М'яко вкритій небом синім,
Поперек Дніпра порогів,
Хоч який шум вод глибоких,
Попід стріхи вкрай убогі,
Загорнувшись в чорну свиту,
Полям-смутокм всю підшиту,
Вихром-вітром вістка мчала,
По дорозі вже ридала
І скорботно всіх питала:
Горе-горенько безкрає,
В нас і сліз уже немає,
Чи не бачили, не чули,
Чи ви свідками не були,
Як за чисту Божу віру
Кров святу віддав в офіру
Наш отець і наш Владика.
Його тіло із містечка,
Як же звати? А, з Вітебська
Повезуть в Полоцьк ховати.
Плаче батько, плаче мати:
Ой, соколе сизокрилий,
Невже світ тобі немилий?
Тобі линуть крилоньками,
Нам же горе зі сльозами.
Ой, соколе ясноокий,
Сум і біль у нас глибокий.
Ти на хвилях річки Двини

У Полоцьк собі поплинеш,
Ми ж підемо хоч по грудях.
Боже, Боже, що то буде?
Ось на ношах домовина,
Вічна постіль Церкви сина.
В головах ти бачиш? Чаша,
Не змістиш в ній сльози наші.
Хрест, ереї, диякони,
Сумно б'ють Вітебська дзвони:
«Святий Боже, Святий Кріпкий,
Ти на путь наш безпросвітний,
На якому й зорі сліпнуть,
Світоч ясний невмирущий
Нам поставив і грядущим.
І помилуй нас, Безсмертний,
На величнім шляху жертви!»
Так ідуть і в такт співають
Й Євангеліє читають:
«Як Христос, Солодке Серце,
Віднімав з обіймів смерти
Тих, що світ цей попрощали,
Вінцем смутку гріб звінчали.
Ось Яїру, дочку вмерлу,
Взяв за ручку, наче перлу,
І живеньку вселаскаво
Дав батькам ростить на славу;
Як він Лазаря в суботу
Воскресив, щоб знять турботу
Із сестер Марії й Марти.
Скільки радощів-надії
Вносять в серце ті події.
Як навмання втікла варта

В Воскресіння Бога Сина,
Як воскрес юнак з Наїна,
Коли саме у брам міста
Людей більше аніж триста
Були свідком, як Бог словом
З мар підняв його дубових,
Віддав мамі її сина.
Не сумуй же, Україно,
Встане син твій і воскресне
В земній славі і небесній.
Як же йшли повз протестантський
Дім молитви (він сектантський),
Чаша — це вже певно Божий знак —
Відхилилася набік.
В протилежний бік.
Бо не милі Богу секти,
Їх науки і проекти,
П'ятдесятників крутійства,
Євангеліків мантийства,
Всі суботники, штундисти,
Методисти, адвентисти,
Єговісти. О, їх з триста,
Що на небо ген високо
Піднімаються про око,
А по-правді в глиб у студню
Упадають, що аж дуднить.
І байбельники-біблісти,
Що без керми раді плисти
По безмежнім океані
Божих книг, Святих Писаній.
Гордовиті других гублять,
А про себе тільки трублять

Без ікон, святих хрестів,
Чи то Бог таке велів?!
А уперта ця порода
Україні лиш колода.
Ох, прости їм, Христе Боже,
За діла їхні ворожі.
Всім, що ризу ось Христову,
— В тім я бачу пекла змову —
Роздирають і шматують,
Творять секти, різні групи,
Аж воняє від них трупом,
Та й не бачать і не чують
— Хоч на мудрих все хворують —
Що одна в Христа отара,
Один Пастир і Кошара.
Ох, прости їм, Христе Боже,
За діла їхні ворожі.
Так ідуть усі над річку,
Звідсіля вода-сестричка
До Полоцька візьме тіло,
Щоб там в церкві спало, снило.

ПОХОРОНИ В ПОЛОЦЬКУ

Рано-вранці, і вполудне,
І увечорі з дзвіниці,
Як з жалібної світлиці,
У чотири угли міста
Вість голосить дзвонів триста.

Плач віщують чи ридання?
Ні! Святого в нас прощання.
Дзвони дзвонять всі гуртом
Невідому піснь-псалом:
Вам-вам-вам-і-ти-б-у-храм,
Свя-тця-не-суть-до-віч-них-брам!
Грай же, крище, грайте, дзвони,
Славні ж нині похорони:
Дан-дан-дан-Я-не-бо-дам,
Що-по-мо-ім-і-дуть-слі-дам!
Хоча вже сніг, мороз, зима,
Кого же тут іще нема?
Ось з Києва Вельямин,
Добрий чесний херувим,
Він, найближчий друг святого,
Поведе у гріб мерлого.
Є тут Кревза і Селява,
Ці владики — Церкви слава
Із Христової винниці
У фелонах з багряниці,
Йдуть духовні сіячі
Диякони та отці.
Їх більш сотні налічили.
Ще за ними — Боже милий!
Юрба йде, плавом пливе:
І селяни, і міщани,
Їм кінця хіба не стане.
В домовині лежить тіло
(Свіже, гарне, м'яке тіло),
В чистоті Христу служило.
Повінь світла, дим кадила
Йде угору, як на крилах.

Ось кінчиться парастас.
Вже пора! В дорогу час!
Віз пурпурою укритий,
Завезе святця в гробницю.
Ось і трумна, на ній віко,
Все китайкою сповито.
Ех, китайко червонява,
Під тобою наша слава,
Наша слава спить там, пане,
Прийде час і буйно встане!

НА ОСТАННЄ ПРОЩАННЯ

Ох, прийдіть, прийдіте, діти,
На Святого поглядіте!
Ах, Владико наш коханий,
Слава Тобі за всі рани!
Ох, прийдіть, прийдіть вдовиці,
Бідні сироти, дівиці!
Не китайкою ми з вами,
А гіренькими сльозами
Вкриймо ці ласкаві очі,
Що досвіта й серед ночі
В Бога ласки вам благали,
Щоб не мерзли, не страдали.
Непорушно лежить тіло,
Що невинно все терпіло,
Тихі руки, як сповиті.
Хто закине Божі сіті

Не в Славути бурні хвилі,
А за людські душі милі?
Крутіж скрізь і мутні води,
Ловче душ, спасай в негоду.
Стихли губи Душохвата,
Хто ж сестру наверне й брата?
Хто навчить вас, добрі люди,
Жити чесно без облуди,
Хто Ісаїним вугіллям
Гріх спалить, спалить свавілля?
Хоч слівце промов, наш брате,
Любий Отче Йосафате!
Чи не мовив я роками
В церкві теплими словами
На Україні, й Білорусі,
І на Литві в Божім дусі,
Ви же для своєї згуби
Зачинили мені губи,
Пострадав за ваші душі,
Будь нам милостив, Ісусе!
Вів борню за вас хоробро,
Я завжди був пастир добрий,
Не втікав перед вовками,
Як бува це з наймитами,
А стеріг Христове стадо
І беріг Його ограду,
Душу дав за ваші душі,
Будь нам милостив, Ісусе!
Переніс лячні страдання,
Щоб церковне в нас єднання
Привело до стіп Христових,
До заступників Петрових,

Всю дітвору України
В добрий час, в незлу годину,
Щоб цвіла церковна справа
І Твоя, Христе, держава.
Ах, нещасна Україно,
Хто ж зігне свої коліна,
Щоб просить у Бога волі,
Щоб не знала ти недолі.
Ти, наш брате Йосафате,
Стань у Божих вічних вратах,
Моли Бога за єднання,
України процвітання.
Чей не згасли Божі іскри,
Либонь зорями заблиснуть
Твоя віра і чесноти,
Що, як вічнії клейноти,
Красять серце твоє й душу,
Спалахнуть на землях — суші,
Щоб з висот спасати душі,
Будь нам милостив, Ісусе!

ЦІЛЮЩА СИЛА МОЩЕЙ

Ох, Ти, доле мого краю,
Як листок ти в темнім гаю,
Як листочки на осиці,
Дні сумні в моїй землиці.
Хто погляне, сичить стиха:
Е, трепета, е, осика,
Бо то в Тебе така врода,
Що й сирітці невподоба,

Ще й у тіні заховалась,
Начебто себе стидалась.
Хто листок її обміє,
Хто пригорне, пожаліє?
А де ж ліки, де криниця,
Щоб обмить зчорнілі лиця
Народові, що страждає,
Гірш листочка долю має.
Йдуть до гробниці владики,
І здорові, і каліки,
Він потішить, дасть пораду,
Зітре сльози і розрадить.
Тут знедолені селяни
Лік знайдуть на свої рани,
Тут вельможа гордовитий,
Хоч в пурпури й шовки вдітий —
Його діти, його жона,
Тихо-смирно б'ють поклони,
Всі ж ми порошок — пан й слуга,
Як кінчається життя.
За всі ласки, різні чуда,
Що то тут не знесли люди?
Всякі вота, вінки, квіти,
Хто узимі, а хто вліті,
Море світла тут горить,
Бог добром усіх дарить.
Бо у Нього є щасливий
Йосафат, наш брат правдивий,
Його рани, як рубіни,
Оглядають серафими,
Через святість, силу духа,
Бог молитву його слуха.

Чуда діються на гробі:
Хто в каліцтві чи в хворобі
Ревно кличе Йосафата,
Тому в Бога є заплата.
Ось глухі на Божий голос,
Горді ще, як легкий колос,
Розхиляють свої вуха
На всі правди Бога-Духа.
Тут сліпим і невидючим
Зір поверне Всемогучий.
Шлях знаходять і тямущі,
Та найкраще із чудес
Що наш нарід, як воскрес.
Випрямив бо свої плечі,
Як орел той в путь далеку,
Сяють блиском, як перлини,
Всі святині, із руїни
Двигнув він життя ченців,
Церкві дав нових женців.
Ясен став народу стяг:
До свободи світлий шлях.

ДОЛЯ МОЦЕЙ

Ох, ти доле мого краю,
Як листок ти в темнім гаю:
Раз ти пружишся до сонця,
То знов тінь в твоїх віконцях,
Раз юнацько зеленієш,
То від журби аж жовтієш.
І пожовкла мовиш стиха,
Скільки я зазнала лиха.
Як сльоза з-під вій втікаю,
З жалю кану вниз з відчаю.
Лечу з вітром я безвольна,
Ох, народе мій бездольний!
Ось така то путь горбата
Була моцям Йосафата.
Через те, що в різні війни
Право має кат-розбійник,
Через те, що з Кремля цар
«Притулив би» нас до мар,
Треба було моцці взяти,
Від жадібних рук ховати.
Аж, нарешті, в місті Білій
На Підляшші, браття милі,
Знайшли тут спочинок моцці
І почались чуда, прощі.
Але, бач, Москва завзята,
В неї руки, як у ката.
Як павук, гидке насіння
Накладає павутиння.
Бо ось Юда, повний злоби,
Цар Микола туполобий,

Моцці зняти наказав
І в пивниці їх сховав.
Ну, вже Унії кінець,
Думав він, Микола-лстець.
Не у день там моцці клали,
А як діти тихо спали.
Думав він, нещасних бич:
Не побачить навіть сич.
Та листочком з конюшини
Не затулиш небо сине,
Не скупаєш сонця в морі,
Навіть місяця, ні зорі.
Чи в пивниці без віконця
Церкви віри оборонця
Можна було так сховати,
Слід його позатирати,
Щоб ні внуки ні правнуки
Серед болю, серед муки,
У кайданах, у неволі,
Без потіхи і без долі
Не могли про це дізнатись
Й честь святому не віддати?
Замуровані в пивниці
Моцці, наче скарб в землиці,
Пролежали много літ,
Та не згас чарівний світ.

ДРУГЕ ВІДНАЙДЕННЯ МОЩЕЙ

Йосафата чисте тіло,
Незіпсуге, мовби жило,
Цю Перлину, що у сховку,
Хто підняв, відкрив із толком?
Не із річки, не з криниці,
Добув моцці Бог з пивниці,
Щоб звеличить правду Божу,
Засоромить лєсть ворожу.
В часі війни світової,
В розгар зойків-неспокоїв,
Знайшли в Білій Йосафата
Святі моцці, а щоб ката
Не кортіло — наші рідні
Вмить повезли їх до Відня.
Там то в час лячний, критичний,
Муж Великий із Шептицьких,
Граф Митрополит Андрей,
Церкви Князь, окраса, щит
І один чернець-єрей,
Це отець Павло Демчук,
Не жаліли труду рук,
Щоб достойно, хоч в чужині,
Берегти оцю Перлину.
Ось у гробниці зі срібла
І зі скла, щоб було видно,
Спочиватимуть до дня,
Аж минеться метушня,
Щоб у пору, в мент догідний,
Повернуть у Край свій Рідний.
Дожидає Йосафат,
— А буде це свято свят —

Щоб ці іскри з його серця
Розпалили в нас дух жертви,
Щоб жар-полум'я любови
Все палало в слуг Петрових.

Частина III

МУЧЕНИКАМ СЛАВА

Уніятам з Холмщини,
Синам, дочкам Вітчини,
Холмщакам трикратне слава!
Слава! Слава! Слава!
Хай живе Христова справа!
Вінком з лавру повинчайте
Ви чола отих женців,
Що пожали з Йосафатом
Славну смерть Царя царів.
Та й погиблим без хитання
За католицьке єднання,
Ще не знали зради тут
Чесць віддаймо і салют
За страдальців, вбитих в бучах
З рук царя Петра гадючих,
Всіх отих лицарських воїв
Со святими упокой!
І всім тим, що серп і молот
Гнав на злидні, смерть і голод,

На послідне цілування
Дайте їм героїв звання.
Всім, що йшли в жахливі тюрми,
Що молились в катакомбах,
Що їх жертви в гекатомбах,
У день судний хай заграють
Срібні труби з кінця краю
Вічну пам'ять! Світу Цар
Трете небо дасть їм в дар.
За таких бо з гробу встав
Той, що смертю смерть поправ.

ПРОГОЛОШЕННЯ СВЯТИМ

Щоб католики всіх рас,
Чи за морем чи у нас,
Перед сином України
Впали дружньо на коліна.
Ба, що більше! У той час
Як Москва душила нас,
Як топтала наші скарби,
Щоб зів'яла квітка гарна,
В Вічнім Місті в ім'я Боже
Чинить Папа діло гоже.
Ось в Петровім він соборі
Бога молить у покорі:
Царю-Пане, Красо неба,
Князю щедрий у потребах,
Утішителю сумних
В горю, в нужді, серед лих,

Духу Правди і Святий,
На вазі Твоїй ніжній
Не забудеш навіть мрій.
Як пісок, тре Твої вічі
Тінь неправди, тому тричі
Молю, кличу і благаю,
Боже добрий! Я прохаю,
Кинь жмут світла в мислі мої,
Чи святий цей Божий воїн,
Щоб у церкві цій парадній
Я сказати міг із Катебри:
Йосафат є з числа тих,
Що вписати в канон святих
Його ймення є пристойно
І заслужено достойно.
Він на кожному своїм кроці
Чув, як вітер дме ув очі,
А проте хоробро-мужньо
Йшов з Христом-Страдальцем дружньо
В кожному пору, в кожному днину,
Ніс він хрест свій до загибуні.
Свою душу, своє серце
В чесноти вбирав безсмертні,
По-геройськи, по-вояцьки,
Дав життя він по-лицарськи.
Вірність Богу, службу Церкві
Завершив печаттю смерті.
І не прапор малиновий,
А зелений лист лавровий
Я — Твій Бог — поклав на знак,
Що святий є Йосафат.

Хто зражує риби в морі,
Хто на небі квіти-зорі?
Йосафат — владар вінця,
Він вписав до книг життя
Стільки добрих діл-заслуг,
Що він кращий з моїх слуг!
Тому Своїм маєстатом
Скажи світу — Ти ж є Папа —
Що владика Йосафат
Є у Бога небом рад!
Урочисто й величаво
Та Всевишньому на славу
Із Апостольського Трону
Серед звуків римських дзвонів
Папа Пій дев'ятий в Римі
— Цим раділи й серафими —
До числа вписав святих
(Тут вважай на кожний стих)
Українця — нашу кров,
Тіло наше і любов
За негнучу вірність Церкві
Та за те, що вмер, як жертва.
Слово правди сказав Рим,
Об'явив його святим.
Так Апостольська Столиця
Славить вірні свої діти.
За ту ласку, честь і гідність
Діядему вклали царську
На чоло Борця лицарське.
Усміхнися, Краю Рідний,
В тебе ж є Заступник в Бога
Геть зневіра, геть тривога!

СВЯТКУВАННЯ ДНЯ СМЕРТИ

В двадцять п'ятий падолиста
Підіймайте урочисто
Прапор в церкві та на хаті,
Це ж день слави Йосафата.
Днесь згадайте ці хвилини,
Як я змалку, як дитина,
У невинности віночку
Жив в Ісусовім гурточку.
Він тулив мене пестливо,
Любив ніжно, що аж диво,
Я за тебе, любий сину,
Там на Лобнім Місті згинув.
Я Йоана мав при грудях,
Що з любови, без облуди,
Явно-славно без тремтіння
Співболів з моїм терпінням.
Христе, я щодня, щоночі,
Був з Тобою на Голготі,
Пригорни ж мене до серця,
Хай я буду Твоя жертва,
Що, як хрест, многотрадальна,
Повна болю і печальна
Завжди родить стиглі грона,
Які Бог прийме на лоно.
У цей день, як повну, щиру
Ти прийняв мою офіру,
Славлю небо за всі рани,
О, Ісусе мій коханий.
Ніс він хрест свій до загину,
Свою душу, своє серце

В чесноти вбирав безсмертні,
Вірність Богу, службу Церкві
По-геройськи, по-вояцьки,
Дав життя він по-лицарськи.

ГІМН У ЧЕСТЬ СВ. ЙОСАФАТА

Ти достойний, Йосафате,
Славо й честе в небесах,
Ти безсмертний, любий Брате,
На Вкраїні серед нас.

Ти в нас славен, Йосафате,
В Тебе серце лицаря,
Не за срібло, а з посвяти
Ти борцем в Христа-Царя.

Меч, що з неба упав дзвінко,
Мужньо Ти підняв на бій,
Чути слово славно-грімко:
Гей! Вперед! Чола не крий!

Царство Боже, душ спасіння,
Це твій оклик бойовий,
Добувай їх без тремтіння,
Хоч шаліє буревій.

У полон любови Бога
Брав Ти душі, де ж їм край?
Стелиться з зірок дорога,
Кому труди, щастя й рай.

Йосафатові ми діти,
Я католик — ось мій зов:
Бога, ближніх нам любити,
Хочби треба дати кров.

У Христовій Церкві жити,
В ній і з Богом умирать,
Це бажання, любі діти,
Слід нам гідно заховать.

Многі та щасливі літа
Папі римському співай,
Стяг єднання та привіту
Ген високо піднімай!

З М І С Т

ВСТУПНЕ СЛОВО	8
Частина І	
ІДЕ АПОСТОЛ-ДОВУВАЧ	11
Заспів	11
З минулого нашої Церкви	13
Дитячі роки	16
Божя іскра запалала	18
Малий школярик	21
В литовському місті Вильні	23
Перед іконою Матінки Божої	28
Іван Кунцевич поступає до монастиря	29
Брат Йосафат у монастирі	32
Сила і краса св. Причастя	34
Гетьте злі спокуси	36
Висвячений на священика	37
Клич і ціль життя Отця Йосафата	38
Нічні подвиги Отця Йосафата	40
Душохват	41
Ревність Отця Йосафата	42
Душохват в Києво-Печерській Лаврі	44
І біси підчиняються йому	49
Боже провидіння піклується	52
Архієпископ у Полоцьку	55
Архієрейська відправа	56
З дум і прагнень Владики	58
Апостольські труди	59

Частина II

ОСІНЬ РИДАЛА ПОЖОВКЛИМ ЛИСТОМ 63

Доля унії на Україні	63
Наступає чорна хмара	64
Назустріч смерті	66
Смерть Йосафата	70
Слава мученикам	74
Подія з вірним собакою	74
Плач матері	75
Чудо на річці	77
Малий Семко	80
Знайдення мощей	81
Чудо	84
Мощі Йосафата в Вітебську	86
Похорони в Вітебську	88
Похорони в Полоцьку	91
На останнє прощання	93
Цілюща сила мощей	95
Доля мощей	98
Друге віднайдення мощей	100

Частина III

МУЧЕНИКАМ СЛАВА 103

Проголошення святим	104
Святкування дня смерті	107
Гімн у честь Св. Йосафата	108